

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

NICHOLAS EMILIOU

14 päivänä syyskuuta 2023¹

Asia C-582/21

FY

vastaan

Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej

(Ennakkoratkaisupyyntö – Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie (Warszawa-Pragan alueellinen tuomioistuin, Varsova, Puola))

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Yksipuolisen tuomion päättämän menettelyn aloittamista uudelleen koskeva hakemus – Oikeusvoima – Perusteet menettelyn aloittamiselle uudelleen – Vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteet – Kansallisen lainsäädäntö tulkinta unionin oikeuden mukaisesti

I Johdanto

1. Käsiteltävä asia tarjoaa uuden näkökulman kuluttajille kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan annettavaan menettelylliseen suojaan. Tarkemmin ottaen unionin tuomioistuimen on käsiteltävässä asiassa selvennettävä, edellyttääkö tämä suoja oikeusvoiman kansallisen vaikutuksen sivuuttamista, jotta menettely, jossa kansallinen tuomioistuin on väitetyesti jättänyt tutkimatta omasta aloitteestaan kyseisen sopimussuhteen mahdollista kohtuuttomuutta, voidaan *aloittaa uudelleen*.

2. Kansalliset tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joiden yhteydessä tämä kysymys on tullut esille, voidaan tiivistää seuraavasti. Pääasian valittaja, FY, määrättiin maksamaan takaisin Profi Credit Polskalta, joka on kulutusluottoja tarjoava yhtiö, ottamansa luoton jäljellä oleva määrä. Hänen maksuvelvollisuutensa kirjattiin yksipuoliseen tuomioon, joka annettiin sellaisen velallisen allekirjoittaman avoimen oman vekselin perusteella, jonka Profi Credit Polska myöhemmin täytti ja johon se vetosi.

3. Kansallinen tuomioistuin antoi yksipuolisen tuomion ilman, että sillä oli käytettävissään luottosopimuksen ehtoja. Se ei näin ollen tutkinut niiden mahdollista kohtuuttomuutta. Vaikka FY ei valittanut tuomiosta, hän katsoi myöhemmin, että olosuhteet, joissa se annettiin, eivät olleet useita kuukausia myöhemmin annettujen unionin tuomioistuimen tuomioiden mukaisia. Näin ollen hän teki hakemuksen menettelyn aloittamiseksi uudelleen.

¹ Alkuperäinen kieli: englanti.

4. Kansallisen lainsäädännön mukaan tämän kaltainen hakemus voi menestyä, jos muun muassa i) kansallinen perustuslakituomioistuin totesi myöhemmin, että kansallinen säännös, johon kyseisessä tuomioistuinmenettelyssä oli vedottu, on ristiriidassa ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa, tai jos ii) kyseiseltä asianosaiselta ”oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia”.

5. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, edellyttääkö – ensimmäistä mahdollisuutta silmällä pitäen – vastaavuusperiaate, että kansallinen menettely aloitetaan uudelleen unionin tuomioistuimen myöhemmin, SEUT 267 artiklan mukaisena ennakkoratkaisuna antaman tuomioistuinratkaisun perusteella.

6. Se pohtii lisäksi, edellyttääkö velvollisuus tulkita kansallista lainsäädäntöä unionin oikeuden mukaisesti – toista mahdollisuutta silmällä pitäen – sitä, että on katsottava, että asianosaiselta on ”oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia”, kun kansallinen tuomioistuin ei tutki kuluttajasopimuksen ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

7. Direktiivin 93/13/ETY² 6 artiklan 1 kohdan mukaan ”jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja”.

8. Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa”.

B Puolan oikeus

1. Puolan perustuslaki

9. Puolan perustuslain (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej) 190 §:n 4 momentin mukaan ”Trybunał Konstytucyjny [(perustuslakituomioistuin, Puola)] tuomio, jolla normatiivisen toimen, jonka nojalla on annettu lainvoimainen tuomioistuinratkaisu, lopullinen hallintopäätös tai muuta asiaa koskevan päätös, todetaan olevan ristiriidassa perustuslain, kansainvälisen sopimuksen tai lain kanssa, on peruste menettelyn uudelleen aloittamiselle, ratkaisun kumoamiselle tai muulle ratkaisulle kyseiseen menettelyyn sovellettavissa säännöksissä säädettyjen periaatteiden ja menettelytapojen mukaisesti”.

² Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1993, L 95, s. 29).

2. Siviiliprosessilaki

10. Ennakkoratkaisupyynnössä on seuraavat tiedot sovellettavasta kansallisesta oikeudesta. Siviiliprosessilain (Kodeks postępowania cywilnego, jäljempänä KPC) 339 §:n 1 momentissa säädetään, että tuomioistuin antaa yksipuolisen tuomion, jos vastaaja ei saavu suulliseen käsittelyyn tai jos hän läsnäolosta huolimatta ei osallistu käsittelyyn.

11. KPC:n 399 §:n 1 momentin mukaan voidaan vaatia sellaisen menettelyn uudelleen aloittamista, joka on saatettu päätökseen lainvoimaiseksi tulleella tuomiolla.

12. Saman lain 401 §:n 2 momentissa säädetään, että menettelyn uudelleen aloittamista voidaan vaatia pätemättömyyden perusteella, jos asianosainen ei ollut asianosaiskelpoinen tai oikeudenkäyntikelpoinen taikka jos asianosainen ei ollut asianmukaisesti edustettuna taikka jos tältä oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia.

13. KPC:n 407 §:n 1 momentin mukaan hakemus menettelyn aloittamisesta uudelleen on esitettävä kolmen kuukauden määräajassa; kyseinen määräaika alkaa kulua päivästä, jona asianosainen sai tietää uudelleen aloittamisen perusteen, tai, jos perusteena on, että mahdollisuus toimia on viety, tai asianmukaisen edustuksen puuttuminen, päivästä, jona asianosainen tai asianosaisten elin tai laillinen edustaja sai tietää tuomiosta.

14. KPC:n 401¹ §:ssä säädetään, että menettelyn uudelleen aloittamista voidaan vaatia myös silloin, kun Trybunał Konstytucyjny on todennut lainsäädäntötoimen, jonka nojalla tuomio on annettu, olevan ristiriidassa perustuslain, ratifioidun kansainvälisen sopimuksen tai lain kanssa.

15. Saman lain 407 §:n 2 momentin mukaan vaatimus menettelyn aloittamisesta uudelleen on esitettävä kolmen kuukauden määräajassa Trybunał Konstytucyjny tuomion voimaantulopäivästä lukien.

16. KPC:n 410 §:n 1 momentissa säädetään, että tuomioistuin jättää tutkimatta vaatimuksen, joka on esitetty asetetun määräajan päättymisen jälkeen tai jolta puuttuvat tutkittavaksi ottamisen edellytykset taikka joka ei nojaudu oikeudelliseen perusteeseen.

III Tosiseikat, kansallinen menettely ja ennakkoratkaisukysymykset

17. FY teki 16.6.2015 luottosopimuksen kulutusluottoja tarjoavan Profi Credit Polska -yhtiön kanssa. Luoton takaisinmaksu taattiin laatimalla avoin oma vekseli, jonka FY allekirjoitti.

18. Profi Credit Polska nosti 30.10.2017 FY:tä vastaan Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południessa (Warszawa Praga-Południen kaupunginosan piirioikeus, Varsova, Puola; jäljempänä Sąd Rejonowy) kanteen, jossa häntä vaadittiin maksamaan luoton jäljellä oleva määrä korkoineen. Ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan esitetä yksityiskohtaisesti tämän kanteen nostamiseen johtaneita olosuhteita. Merkitykselliseltä vaikuttaa kuitenkin se, että kannevaatimukseen oli liitetty ainoastaan oma vekseli (jonka kyseinen yhtiö täytti ja josta ilmeni vekselin määrä) ja ilmoitus luottosopimuksen irtisanomisesta.

19. Todettuaan, ettei perusteita maksamismääräyksen antamiselle ollut, Sąd Rejonowy määräsi suullisen käsittelyn ajankohdan.³ Se katsottiin annetun tiedoksi FY:lle. Kyseinen tuomioistuin antoi 17.4.2018 yksipuolisen tuomion, jossa FY määrättiin maksamaan vaadittu määrä (ja jossa kanne hylättiin ainoastaan vaadittujen korkojen osalta), ja perusteli tätä yksinomaan oman vekselin sisällöllä ja kanteessa esitetyillä väitteillä. Se ei ollut pyytänyt Profi Credit Polskaa toimittamaan sille luottosopimusta eikä siten tutkinut, sisältyikö kyseiseen sopimukseen kohtuuttomia ehtoja. Mainittu yksipuolinen tuomio julistettiin välittömästi täytäntöönpanokelpoiseksi, eikä FY riitauttanut sitä.

20. FY jätti kuitenkin 25.6.2019 Sąd Rejonowylle hakemuksen menettelyn aloittamiseksi uudelleen. Hän väitti, että kyseinen tuomioistuin tulkitsi virheellisesti direktiiviä 93/13 eikä etenkään ottanut huomioon unionin tuomioistuimen tuomiota Profi Credit Polska I⁴ (joka annettiin yksipuolisen tuomion jälkeen). Hänen näkemyksensä mukaan Sąd Rejonowy ei ollut tutkinut kyseisten sopimusehtojen kohtuuttomuutta, ja se oli näin ollen vienyt häneltä oikeudenvastaisuuden vuoksi mahdollisuuden toimia KPC:n 401 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

21. Sąd Rejonowy hylkäsi hakemuksen 27.8.2020 antamallaan päätöksellä, jonka mukaan se oli tehty myöhässä eikä sille ollut laillista perustetta. Se myös totesi, että FY:n olisi pitänyt puolustautua (yksipuoliseen tuomioon johtaneessa menettelyssä), mitä hän ei ollut tehnyt.

22. FY valitti kyseisestä päätöksestä Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawieen (Warszawa-Pragan alueellinen tuomioistuin, Varsova, Puola), joka on pääasiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin.

23. Mainitun tuomioistuimen menettelyn kuluessa Rzecznik Finansowy (rahoitusalan oikeusasiamies) huomautti, että peruste yksipuoliseen tuomioon johtaneen menettelyn uudelleen aloittamiselle voisi perustua KPC:n 401¹ §:n, joka koskee menettelyn aloittamista uudelleen kansallisen perustuslakituomioistuimen (myöhemmän) ratkaisun perusteella, laajaan tulkintaan. Hänen näkemyksensä mukaan yksipuolista tuomiota annettaessa laiminlyötiin Sąd Rejonowyn velvollisuus tutkia omasta aloitteestaan kyseessä olevan luottosopimuksen sopimusehtoja.⁵ Rzecznik Finansowy viittasi kansallisen perustuslakituomioistuimen ja unionin tuomioistuimen roolien samankaltaisuuteen perustellakseen väitettään, jonka mukaan viimeksi mainitun ratkaisu voi vastaavuusperiaatteen mukaisesti myös muodostaa pätevän perusteen menettelyn aloittamiselle uudelleen.

24. Toissijaisesti Rzecznik Finansowy totesi, että kyseessä oleva menettely saattaisi olla mahdollista aloittaa uudelleen myös KPC:n 401 §:n 2 momentin perusteella, koska tuomioistuimen viran puolesta tehtävän tutkinnan laiminlyöminen kuuluu kyseisen säännöksen soveltamisalaan (ja merkitsee asianosaisen toimintamahdollisuuden viemistä).⁶ Hän yhtyi lisäksi FY:n näkemykseen kyseessä olevien sopimusehtojen kohtuuttomuudesta.

25. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, miten asiassa olisi meneteltävä.

³ Ennakkoratkaisupyynnössä ei esitetä yksityiskohtaisemmin syitä, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoi, ettei se voinut antaa maksamismääräystä.

⁴ Tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711; jäljempänä tuomio Profi Credit Polska I).

⁵ Rzecznik Finansowy viittasi tuomioon Profi Credit Polska I ja 28.11.2018 annettuun määräykseen PKO Bank Polski (C-632/17, EU:C:2018:963).

⁶ Viitaten 4.6.2020 annettuun tuomioon Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431; jäljempänä tuomio Kancelaria Medius).

26. Yhtäältä se korostaa oikeusvoiman periaatteen tärkeyttä ja viittaa siihen, ettei yhdessäkään unionin tai kansallisessa oikeussäännössä aseteta kansallisille tuomioistuimille velvollisuutta aloittaa uudelleen menettelyjä, joissa on annettu lopullinen tuomioistuinratkaisu, unionin oikeuden tulkinnasta annetun unionin tuomioistuimen tuomion huomioon ottamiseksi.

27. Toisaalta se pohtii, onko mahdollista tehdä päinvastainen päätelmä vastaavuusperiaatteen tai kansallisen lainsäädännön tulkintaa unionin oikeuden mukaisesti koskevan velvollisuuden perusteella.

28. Mikä tärkeää, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen tuomiot Profi Credit Polska I, Profi Credit Polska II⁷ ja Kancelaria Medius, on ”erittäin todennäköistä”, että yksipuolista tuomiota annettaessa ”rikottiin räikeästi” direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan kansallisia täytäntöönpanosäännöksiä.⁸ Se kuitenkin selittää, ettei se pysty arvioimaan tätä seikkaa, koska sen mahdollisuudet rajoittuvat sen todentamiseen, onko ensinnäkin määräaikoja noudatettu ja toiseksi perustuuko menettelyn uudelleen aloittamista koskeva hakemus johonkin lailliseen perusteeseen. Tässä menettelyllisessä asiayhteydessä sen on varmistuttava siitä, voiko tulkitseva ennakkoratkaisu muodostaa tällaisen perusteen.

29. Nämä seikat huomioon ottaen Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko SEU 4 artiklan 3 kohtaa ja SEU 19 artiklan 1 kohtaa, ottaen huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettu vastaavuusperiaate, tulkittava siten, että SEUT 267 artiklan ensimmäisen kohdan perusteella annettu unionin tuomioistuimen tuomio, joka koskee unionin oikeuden tulkintaa, on peruste aloittaa uudelleen siviiliasiaissa aiemmin lainvoimaiseksi tulleella tuomiolla päätökseen saatettu menettely, jos [KPC:n] 401¹ §:n kaltaisessa kansallisen oikeuden säännöksessä sallitaan aloittaa uudelleen menettely lainvoimaisen tuomion tapauksessa silloin, kun tuomio on annettu sellaisen säännöksen perusteella, jonka on todettu Trybunał Konstytucyjny (perustuslakituomioistuin, Puola) antaman tuomion perusteella olevan ristiriidassa ylemmäntasoisen säädöksen kanssa?
- 2) Edellyttääkö SEU 4 artiklan 3 kohdassa ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettu periaate, joka koskee kansallisen oikeuden tulkintaa unionin oikeuden mukaisesti, että [KPC:n] 401 §:n 2 kohdan kaltaista kansallisen oikeuden säännöstä on tulkittava laajasti siten, että siinä säädetty peruste aloittaa uudelleen menettely kattaa lainvoimaisen yksipuolisen tuomion, jossa tuomioistuin on jättänyt noudattamatta unionin tuomioistuimen [tuomiosta Profi Credit Polska I] johtuvia velvoitteita eikä ole tutkinut kuluttajan ja luotonantajan välisen sopimuksen sopimusehtojen kohtuuttomuutta rajoittuen ainoastaan vekselin muodollisen sääntöjenmukaisuuden tutkintaan?”

30. Puolan hallitus ja Euroopan komissio esittivät asiassa kirjallisia huomautuksia. Molemmat asianosaiset esittivät suullisia lausumia 24.1.2023 pidetyssä istunnossa.

⁷ Tuomio 7.11.2019, Profi Credit Polska (C-419/18 ja C-483/18, EU:C:2019:930; jäljempänä tuomio Profi Credit Polska II).

⁸ Näiden säännösten perusajatuksista ks. tämän ratkaisuehdotuksen 7 ja 8 kohta.

IV Asian tarkastelu

31. Tarkastelen käsiteltävässä asiassa esitettyjen kysymysten asiasisältöä esittämällä ensin alustavia huomautuksia kannasta, joka unionin oikeudessa otetaan oikeusvoiman kansalliset vaikutukset etenkin kuluttajansuojaa koskevissa asioissa, ja oikeusvarmuudesta, jonka erityinen ilmentymä oikeusvoimavaikutus on (1).

32. Toiseksi selitän, ettei vastaavuusperiaate edellytä, että yksityisoikeudellinen menettely on voitava aloittaa uudelleen unionin tuomioistuimen antaman tulkitsevan ennakkoratkaisun perusteella silloin, kun se on kansallisen oikeuden mukaan mahdollista kansallisen perustuslakituomioistuimen tiettyjen tuomioiden perusteella (2).

33. Kolmanneksi vastauksen ehdottaminen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen (joka koskee yhdenmukaisen tulkinnan velvoitetta) edellyttää useiden sellaisten kysymysten selventämistä, joita toisen kysymyksen yhteydessä tulee esille. Tässä yhteydessä selitän, että kuluttajien kohtuuttomilta sopimusehdoilta suojelun tehokkuus ei automaattisesti edellytä, että jäsenvaltiot asettavat kuluttajien saataville ylimääräisen muutoksenhakukeinon silloin, kun kansallinen tuomioistuin ei ole tutkinut, ovatko kuluttajaa sitovat sopimusehdot tosiasiallisesti kohtuullisia. Selitän kuitenkin myös, että erityisolosuhteet, joissa yksipuolinen tuomio on ilmeisesti annettu ja siitä tuli lopullinen, edellyttävät, että kyseiselle kuluttajalle annetaan *muutoksenhakukeino*. Vaikka mahdollisuus hyväksyä FY:n hakemus menettelyn aloittamiseksi uudelleen riippuu nähdäkseni Puolan oikeudessa käytettävissä olevista tulkintavaihtoehdoista (ja sovellettavista määräajoista), esitän, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä annetaan hänelle muita menettelyllisiä keinoja, joilla hänen oikeutensa siihen, etteivät (väitetysti) kohtuuttomat sopimusehdot sido häntä, voidaan taata (3).

A Unionin oikeus, oikeusvoiman kansalliset vaikutukset ja oikeusvarmuuden periaate

34. Aluksi on syytä huomauttaa, että pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan kaltaiset ylimääräiset muutoksenhakukeinot mahdollistavat yleisesti lopullisiksi tulleiden tuomioistuinratkaisujen kumoamisen. Ne vaikuttavat näin ollen jo luonteensakin vuoksi oikeusvoiman periaatteeseen, joka muutoin estää lopullisten tuomioistuinratkaisujen kyseenalaistamisen.

35. Vaikka oikeusvoiman periaate on oikeusvarmuuden periaatteen ilmentymä,⁹ sen toiminta ei ole aina ehdotonta (kuten ylimääräisten muutoksenhakukeinojen olemassaolo osoittaa). Tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että niiden tätä periaatetta koskevien poikkeusten lisäksi, joita kansallinen lainsäätäjä voi määritellä, unionin oikeudesta voi seurata myös muita poikkeuksia.

36. Kysymystä siitä, voidaanko unionin oikeudessa joissain tilanteissa edellyttää kansallisten oikeusvoimavaikutusten huomiotta jättämistä, tarkastellaan – kun asiaa koskevia erityissäantöjä ei ole – vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen, jotka muodostavat kehyksen jäsenvaltioiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden käytölle SEU 4 artiklan 3 kohtaan kirjatun vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti, muodostaman perinteisen prisman läpi. Unionin oikeuden

⁹ Tuomio 1.6.1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, 46 kohta).

yleinen kanta onkin, ettei se edellytä kansallisten oikeusvoimavaikutusten kumoamista, jotta voidaan korjata kansallisen tilanteen yhteensopimattomuus unionin oikeuden kanssa, ellei jompikumpi edellä mainituista periaatteista edellytä päinvastaista lopputulosta.¹⁰

37. Tässä kehyksessä arviointi tehdään yleensä varovasti. Unionin tuomioistuin muistuttaa toistuvasti oikeusvoiman periaatteen, joka esitetään siten, että se on oikeutettu oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi, tärkeydestä.¹¹ Kuten edellä on todettu, oikeusvoiman periaate palvelee myös riita-asian osapuolten intressejä saada asiaansa viimein ratkaisu, ja sitä voidaan tästä syystä pitää oikeudesta tehokkaaseen oikeussuojaan johtavana takeena, joka edistää samanaikaisesti oikeusjärjestelmää, jonka vakauteen yhteiskunta voi luottaa, koskevan yleisen edun laajempaa tarkoitusta.¹²

38. Ylimääräiset muutoksenhakukeinot – poikkeuksina oikeusvoiman periaatteesta – edellyttävätkin huolellista käsittelyä. Vaikka niiden sovellettavuuden täsmälliset edellytykset voivat vaihdella asianomaisen oikeusjärjestyksen mukaan, ne kuvastavat kansallisen lainsäätäjän aikaansaamaa herkkää tasapainoa yhtäältä oikeusvarmuutta koskevan yleisen edun ja toisaalta oikeudenmukaiseen lopputulokseen pääsemiseen tietyissä ja rajoitetuissa olosuhteissa koskevan edun välillä.¹³

39. Niiden varovainen muotoilu kuvastaa jo sitä mieleen palautettua seikkaa, että ne vaikuttavat oikeussuhteiden vakauteen ja vaikeuttavat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklasta ilmenevää oikeusvarmuuden periaatetta,¹⁴ jota pidetään ”yhtenä oikeusvaltioperiaatteen perustavista näkökohdista”.¹⁵ Tästä syystä on katsottu, että lopulliset tuomiot olisi jätettävä ennalleen, elleivät luonteeltaan aineelliset ja pakottavat olosuhteet, kuten perustavien puutteiden korjaaminen tai väärä tuomio, edellytä päinvastaista.¹⁶

40. Nämä yleiset huomautukset ovat luonnollisesti myös merkityksellisiä käsiteltävän asian arvioinnin kannalta ja tarkoittavat sitä, että vastaaminen molempiin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltävässä asiassa esittämiin kysymyksiin edellyttää edellä mainittujen periaatteiden, joilla pyritään parantamaan unionin oikeuden soveltamista, tarkastelua erityisen monimutkaisessa ja arkaluonteisessa asiayhteydessä.

B Vastaavuusperiaate ja perustuslakituomioistuimen ratkaisut

41. Ehdottaakseni vastausta ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen tarkastelen aluksi yksityiskohtaisemmin niitä rajoja, joita unionin oikeus yleisesti ja vastaavuusperiaate erityisesti asettavat oikeusvoiman kansallisille vaikutuksille (a). Kun sovellettava arviointikehys on määritetty pääpiirteittäin, yksilöin perustuslakituomioistuimen ratkaisujen ryhmän, jota sen

¹⁰ Ks. esim. tuomio 11.9.2019, Călin (C-676/17, EU:C:2019:700, 28–30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Călin).

¹¹ Ks. esim. tuomio 24.10.2018, XC ym. (C-234/17, EU:C:2018:853, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio XC).

¹² Ks. vastaavasti ja laajemmin Turmo, A., ”Res Judicata in European Union Law. A multi-faceted principle in a multilevel judicial system”, *EU Law Live Press*, 2022, s. 48.

¹³ Ks. myös Wiśniewski, T., ”Extraordinary remedies in Polish civil procedure”, *Studia Prawnicze – The Legal Studies*, nro 4 (220), 2019, s. 107.

¹⁴ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 19.5.2020, REDQUEST LIMITED v. Slovakia (CE:ECHR:2020:0519JUD000274917, 29 kohta; jäljempänä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio REDQUEST).

¹⁵ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 25.6.2009, OOO LINK OIL SPB v. Venäjä (CE:ECHR:2009:0625DEC004260005; tuomion tekstissä ei ole kohtia; jäljempänä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Link Oil).

¹⁶ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio REDQUEST, 29 kohta; Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Link Oil ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 9.6.2015, PSMA, SPOL. S R.O. v. Slovakia, (CE:ECHR:2015:0609JUD004253311, 68–70 kohta).

valossa on tutkittava. Tämä näkökohta herätti vilkasta keskustelua tämän menettelyn kuluessa (b). Näiden seikkojen selventämisen jälkeen esitän syyt, joiden vuoksi katson, että yhtäältä asiaa koskevien kansallisten ratkaisujen erityispiirteiden ja toisaalta unionin tuomioistuimen tulkitsevien ennakkoratkaisujen väliset erot estävät vastaavuusperiaatteen soveltamisen siten, että sen mukaan nämä ratkaisut muodostavat (uuden) laillisen perusteen kyseessä olevalle ylimääräiselle muutoksenhakukeinolle (c).

1. Vastaavuusperiaate ja oikeusvoiman kansalliset vaikutukset

42. Kuten olen jo maininnut, vastaavuusperiaate voi tietyissä olosuhteissa vaikuttaa kansallisten oikeusvoimavaikutusten laajuuteen.

43. Tarkemmin sanoen kyseinen periaate estää jäsenvaltioita antamasta epäedullisempia menettelysääntöjä unionin oikeuden rikkomista koskeville vaatimuksille kuin ne, joita sovelletaan vastaavaan menettelyyn, joka perustuu kansallisen lainsäädännön rikkomiseen.¹⁷ Käsiteltävässä asiassa tämä tarkoittaa sitä, että jos kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy poikkeuksia oikeusvoiman kansallisista vaikutuksista siten, että on mahdollista korjata kansalliseen lainsäädäntöön perustuvien oikeuksien loukkaukset, näitä poikkeuksia on myös sovellettava unionin oikeuden rikkomiseen perustuviin *samankaltaisiin oikeussuojakeinoihin*.

44. Sen varmistamiseksi, voidaanko kansallista oikeussuojakeinoa yleisesti ottaen pitää *samankaltaisena* kuin oikeussuojakeinoa, jolla pyritään turvaamaan unionin oikeudesta johtuvat oikeudet, olisi otettava huomioon lähtökohtaisesti kyseisten oikeussuojakeinojen kohde, peruste ja olennaiset piirteet.¹⁸

45. Käsiteltävässä asiassa ei ole kuitenkaan kyse siitä, onko kahta menettelyä pidettävä samankaltaisina (ja onko niihin siten sovellettava samoja edellytyksiä),¹⁹ vaan siitä, onko toisen menettelyn tultava saataville tulkitsevan ennakkoratkaisun perusteella silloin, kun tietyntyyppinen kansallinen tuomioistuinratkaisu voi johtaa tämän menettelyn aloittamiseen.

46. Samankaltainen skenaario on johtanut aiemmin tuomioiden Impresa Pizzarotti,²⁰ XC ja Hochtief²¹ antamiseen.

47. Tuomioon Impresa Pizzarotti kulminoitunut tilanne koski (ylimmänasteista) kansallista tuomioistuinta, jolla oli melko laaja valta täydentää antamaansa tuomiota kansallisen lainsäädännön rikkomisen poistamiseksi mekanismilla, josta käytettiin nimitystä ”vaiheittain muodostunut oikeusvoima”.²² Unionin tuomioistuin katsoi, että tällaisessa tilanteessa kyseinen mekanismi oli asetettava saataville, jotta tilanne saatetaan jälleen asiaa (julkisten rakennusurakoiden alaa) koskevan unionin lainsäädännön mukaiseksi.

¹⁷ Ks. monista esimerkeistä tuomio 17.5.2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Unicaja Banco).

¹⁸ Ibid., 23 kohta, tuomio Călin, 35 kohta ja tuomio XC, 27 kohta. Toisinaan unionin tuomioistuin viittasi ainoastaan ”kohteeseen” ja ”olennaisiin piirteisiin”, kuten 26.1.2010 annetussa tuomiossa Transportes Urbanos y Servicios Generales (C-118/08, EU:C:2010:39, 35 kohta; jäljempänä tuomio Transportes Urbanos). Näiden kahden lähestymistavan ero on joka tapauksessa vähäinen, koska ”olennaisten piirteiden” ryhmä on riittävän laaja kattamaan minkä tahansa merkityksellisen tuomioistuinmenettelyn näkökohdan.

¹⁹ Ks. esim. tuomio Transportes Urbanos.

²⁰ Tuomio 10.7.2014, Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067; jäljempänä tuomio Impresa Pizzarotti).

²¹ Tuomio 29.7.2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe (C-620/17, EU:C:2019:630; jäljempänä tuomio Hochtief).

²² Tuomio Impresa Pizzarotti, 55 kohta.

48. Tuomiossa Hochtief, joka koski julkisia hankintoja, unionin tuomioistuin myös esitti melko laajan toteamuksen, jonka mukaan siinä tapauksessa, että prosessioikeuden säännöissä annetaan mahdollisuus peruuttaa oikeusvoimainen tuomio tästä tuomiosta seuraavan tilanteen muuttamiseksi sellaisen aikaisemman lainvoimaisen tuomioistuinratkaisun mukaiseksi, josta tämän tuomion antanut tuomioistuin ja kyseiseen tuomioon johtaneen asian asianosaiset *olivat tietoisia*, tätä mahdollisuutta on käytettävä myös tilanteen muuttamiseksi unionin tuomioistuimen aikaisemman tuomion mukaiseksi.²³

49. Unionin tuomioistuimen päättelyn huolellinen tarkastelu kuitenkin paljastaa, että nämä edellytykset, jotka mahdollistivat oikeusvoimaisen tuomion peruuttamisen, esitettiin hypoteettisena skenaariona, joka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen oli varmistettava. Tämä skenaario laadittiin kuvaamaan tilannetta, josta kyseisessä asiassa oli kyse ja johon liittyi ennakkoratkaisu, joka jätettiin väitetysti huomiotta menettelyyn, jossa sitä oli pyydetty, seuraavassa vaiheessa. Tältä osin jäi mielestäni täsmentämättä, sopivatko kansalliset säännöt, jotka mahdollistavat oikeusvoimavaikutuksen peruuttamisen, tosiasiasa kyseiseen hypoteettiseen skenaarioon.²⁴

50. Tuomiossaan XC unionin tuomioistuin sulki pois mahdollisuuden soveltaa vastaavuusperiaatetta, jotta rikosasian uudelleen käsittely Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen oikeuksien loukkaamisen perusteella ulotetaan koskemaan unionin oikeudessa taattujen perusoikeuksien väitetyjä loukkauksia. Unionin tuomioistuin perusti päättelynsä kyseessä olevan kansallisen oikeussuojakeinon ”läheiseen toiminnalliseen yhteyteen” menettelyyn Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa.²⁵ Kyseinen oikeussuojakeino otettiin nimittäin käyttöön lähinnä sellaisten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanemiseksi, jotka oli ymmärtääkseni annettu asioissa, joiden tosiseikat liittyivät toisiinsa.²⁶ Näitä tuomioita voidaan lähtökohtaisesti vaatia ja antaa vasta sen *jälkeen*, kun kaikkia kansallisia oikeussuojakeinoja on käytetty. Unionin tuomioistuin vertasi tätä tilannetta logiikkaan, joka koskee unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien täytäntöönpanoa tuomioistuimessa, mihin turvaudutaan *ennen* lainvoimaisen kansallisen tuomioistuinratkaisun antamista etenkin ennakkoratkaisumenettelyn avulla.

51. Vaikka kyseinen oikeuskäytäntö muodostaa tietenkin hyödyllisen viitekehyksen, yksikään edellä lyhyesti tarkastelluista tuomioista ei sovellu suoraan nyt kyseessä olevaan tilanteeseen. Vastaavuusperiaatteen vaikutusten tutkinta on nimittäin väistämättä tapauskohtaista, koska siinä vertaillaan kyseessä olevien oikeussuojakeinojen erityispiirteitä.

52. Jotta tällainen tarkastelu voidaan tehdä käsiteltävässä asiassa, selvennän seuraavaksi, minkä tyyppisiä perustuslakituomioistuimen ratkaisuja on pidettävä merkityksellisenä tässä yhteydessä.

²³ Tuomio Hochtief, 63 kohta.

²⁴ Kyseisen tuomion 63 kohdassa unionin tuomioistuin nimittäin totesi, että ”ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on varmistaa, sisältykö Unkarin prosessioikeuden sääntöihin mahdollisuutta peruuttaa oikeusvoimainen tuomio tästä tuomiosta seuraavan tilanteen muuttamiseksi sellaisen aikaisemman lainvoimaisen tuomioistuinratkaisun mukaiseksi, josta tämän tuomion antanut tuomioistuin ja kyseiseen tuomioon johtaneen asian asianosaiset olivat jo tietoisia. *Jos näin on –*”. Kursivointi tässä.

²⁵ Tuomio XC, 31 ja 34 kohta.

²⁶ Ks. vastaavasti julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Călin (C-676/17, EU:C:2019:94, 72–74 kohta).

2. Perustuslakituomioistuimen asiaa koskevat ratkaisut

53. Vaikka sitä ei täsmennetäkään ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodossa, perustuslakituomioistuimen ratkaisuihin voidaan vedota menettelyn aloittamiseksi uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla *sen jälkeen*, kun menettelyssä, jonka uudelleen aloittamista haetaan, on annettu lainvoimainen tuomioistuinratkaisu. KPC:n 401¹ §:n, johon kyseisessä kysymyksessä viitataan, taustalla oleviin perusteisiin kuuluu ymmärtääkseni nimittäin ajatus siitä, että perustuslakituomioistuimen antaman myöhemmän tuomion myötä käy selväksi, että aiempi tuomioistuinratkaisu on annettu lainvastaisella perusteella.

54. Samaan tapaan edellä mainitut kolme tulkitsevaa ennakkoratkaisua,²⁷ joita ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää mahdollisina perusteina kyseessä olevan menettelyn uudelleen aloittamiselle, annettiin yksipuolisen tuomion jälkeen. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on näin ollen ymmärrettävä siten, että siinä tiedustellaan, voidaanko vastaavuus määrittää yhtäältä perustuslakituomioistuimen asiaa koskevien tuomioiden ja toisaalta unionin tuomioistuimen tulkitsevien ennakkoratkaisujen välillä, jotka on molemmissa tapauksissa annettu sen lainvoimaisen tuomioistuinratkaisun *jälkeen*, jonka kumoamista haetaan.

55. Tämän selventämisen jälkeen voidaan todeta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selitti, että on olemassa kaksi perustuslakituomioistuimen ratkaisujen ryhmää, jotka voivat toimia perusteena menettelyn aloittamiselle uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla. Niihin on viitattu yhtäältä ”yksinkertaisina tuomioina” ja toisaalta ”kielteisinä tulkitsevina tuomioina”.²⁸

56. Vastauksessaan unionin tuomioistuimen sille esittämään kysymykseen ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selitti, että ensimmäisellä kysymyksellään se pyytää selvennystä päätelmiin, joita vastaavuusperiaatteesta on tehtävä *molempien* näiden ryhmien osalta.

57. Huomautan tässä yhteydessä seuraavaa.

58. Kuten ennakkoratkaisupyynnössä selitetään, jos perustuslakituomioistuin toteaa ”yksinkertaisella tuomiolla”, että tarkasteltavana oleva kansallinen säännös on ristiriidassa ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa, tarkasteltavana olevalta kansalliselta säännökseltä viedään sen lainvoima.

59. Sekä Puolan hallitus että komissio vaikuttavat yhtyvän tähän näkemykseen samoin kuin siihen, että perustuslakituomioistuimen ”yksinkertainen tuomio” muodostaa perusteen yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla.

60. ”Kielteisten tulkintatuomioiden” ryhmästä vaikuttaa kuitenkin olevan erimielisyyttä.

²⁷ Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohta.

²⁸ Ks. myös Granat, M. ja Granat, K., *The Constitution of Poland: A Contextual Analysis*, Hart Publishing, 2019, s. 147 ja 148. Ennakkoratkaisupyynnöstä ja Puolan hallituksen istunnossa antamasta selityksestä ilmenee, että on kolmen tyyppisiä menettelyjä, joissa perustuslakituomioistuin voi antaa tuomion, joka voi toimia perusteena menettelyn aloittamiselle uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla (kun asian on saattanut perustuslakituomioistuimen käsiteltäväksi i) julkinen elin, jolla on tähän lupa, ii) kansallinen tuomioistuin vireillä olevassa menettelyssä tai iii) yksittäinen valittaja), kun taas kysymys siitä, mitä näistä menettelyistä on tosiasiaassa käytetty, ei vaikuta siihen, voidaanko perustetta menettelyn aloittamiselle uudelleen soveltaa.

61. Vaikuttaa siltä, että tulkintatuomioissa perustuslakituomioistuin ottaa kantaa siihen, onko tietty tulkinta kansallisesta säännöksestä yhteensopiva tietyn tarkastelussa käytettävän vertailuperusteen kanssa. Etenkin, jos tällaisessa tuomioissa päädytään kielteiseen lopputulokseen, jossa tietty tulkinta todetaan lainvastaiseksi (kielteinen tulkintatuomio), tämä ei vaikuta tulkittavan säädöksen pätevyteen.

62. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että vaikka kielteiseen tulkintatuomioon on mahdollista vedota *hallinnollisen* menettelyn aloittamiseksi uudelleen, kysymys siitä, onko sama mahdollista (pääasiassa kyseessä olevan) *yksityisoikeudellisen* menettelyn tapauksessa, on epäselvä Puolan oikeudessa. Kyseinen tuomioistuin myöntää, että vallitsevan näkemyksen mukaan tähän vastataan yleensä kieltävästi. Se itse pitää myönteistä vastausta kuitenkin mahdollisena.

63. Tässä yhteydessä komissio huomautti istunnossa, että Puolan hallituksella on paremmat edellytykset arvioida tätä kysymystä. Se kuitenkin kiinnitti huomiota siihen seikkaan, että kansallisessa oikeudessa perustuslakituomioistuimen ratkaisulla katsotaan olevan erga omnes sitova vaikutus, eikä tässä yhteydessä tehdä mitään eroa niiden erityyppisten tuomioiden välillä, joita perustuslakituomioistuin voi antaa.

64. Puolan hallitus väitti, ettei kielteinen tulkintatuomio vaikuta tulkittavan säännöksen pätevyteen eikä siten voi toimia perusteena menettelyn aloittamiselle uudelleen. Istunnossa se painotti, että sen kanta perustuu Sąd Najwyższyn (ylin tuomioistuin, Puola; jäljempänä ylin tuomioistuin) päätökseen, jossa sen mukaan käsitellään tätä asiaa.²⁹

65. Huomautan, että se, muodostaako perustuslakituomioistuimen kielteinen tulkintatuomio perusteen yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla, ei tietenkään ole kysymys, josta unionin tuomioistuimen on lausuttava. SEUT 267 artiklan mukainen menettely perustuu selkeään tehtävänjakoon, jonka yhteydessä kansallisilla tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta tulkita kansallista lainsäädäntöä. Tästä syystä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen huomautuksia tällaisen lainsäädännön sisällöstä ei voida kyseenalaistaa tässä menettelyssä.³⁰

66. Otan näin ollen lähtökohdaksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käyttämän oletaman, jonka mukaan kielteinen tulkintatuomio voi muodostaa perusteen yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla, ja sisällytän kyseisen ratkaisujen ryhmän tarkasteluuni.

3. Vastaavuusperiaatteesta tehtävät päätelmät

67. Aloitan arviointini päätelmistä, joita vastaavuusperiaatteesta on tehtävä käsiteltävässä asiassa, tarkastelemalla kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon tarkoitusta. Tässä yhteydessä selitän, että kyseinen muutoksenhakukeino liittyy epäilemättä siihen, joka vaikuttaa olevan perustuslakituomioistuimen omaksuma suora *kanta* (alemmantasaisen) kansallisen säännöksen yhteensopimattomuuteen ylemmantasaisen lainsäädännön kanssa tai tällaista alemmantasaisista säädöistä koskevan tietyn tulkinnan lainvastaisuuteen (i).

²⁹ Sąd Najwyższyn päätös 17.12.2009, III PZP 2/09.

³⁰ Ks. esim. tuomio 4.3.2020, Telecom Italia (C-34/19, EU:C:2020:148, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Telecom Italia).

68. Sen jälkeen käsittelen tulkitsevien ennakkoratkaisujen erityispiirteitä; näissä ratkaisuissa unionin oikeudesta esitetään sitova tulkinta osana laajempaa *tuomioistuinten välistä vuoropuhelua*, jossa kansallisen tuomioistuimen on tehtävä täsmälliset päätelmät tietystä kansallisesta lainsäädännöstä (alemmantasoisena lainsäädäntönä) ja jossa näiden päätelmien täsmällinen muoto riippuu useista muuttujista. Tämän erityisen ulottuvuuden vuoksi näiden ratkaisujen on mielestäni äärimmäisen vaikea sopia kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon logiikkaan vaikuttamatta oikeusvarmuuden edellytykseen (ii).

69. Jos tätä perustavaa eroa ei mielletä esteeksi vastaavuusperiaatteen soveltamiselle, tarkastelen toissijaisesti, miten mahdollisesti menettelyn uudelleen aloittamiseen johtavien ennakkoratkaisujen ryhmä olisi määriteltävä sen varmistamiseksi, että vastaavuusperiaatteen rajoja ja oikeusvarmuuden periaatetta noudatetaan edelleen (iii). Jatkan tätä toissijaista tarkastelua käsittelemällä kysymystä sovellettavista määräajoista. Tämä asian näkökohta paljastaa sinänsä haasteet, joita liittyy ennakkoratkaisujen logiikan yhdistämiseen kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon mekanismiin (iv).

a) Kyseessä olevat kansalliset oikeussuojakeinot: niiden tarkoitus ja toiminnallinen yhteys

70. Kun siirrytään tarkastelemaan edellä 44 kohdassa tarkoitettua kolmivaiheista arviointia, jonka muodostavat oikeussuojakeinon kohde, peruste ja olennaiset piirteet, asiakirja-aineistosta käy ilmi, että asianomaisten menettelyjen, jotka voivat johtaa perustuslakituomioistuimen tuomioon, johon voidaan vedota KPC:n 401¹ §:n perusteella, *tarkoituksena* on yleisesti joko sen toteaminen, että tietty kansallinen säännös on yhteensopiva (tai ristiriidassa) ylemmätasoisien lainsäädännön kanssa – ja siten pätevä (tai pätemätön) –, tai sen toteaminen, että tietty tulkinta kyseisestä säännöksestä on ristiriidassa ylemmätasoisien lainsäädännön kanssa.

71. Vaikuttaakin siltä, että KPC:n 401¹ §:ssä säädetyn ylimääräisen muutoksenhakukeinon tarkoituksena on mahdollistaa lainvoimaisen tuomion kumoaminen sen jälkeen, kun oikeudellinen perusta, jonka perusteella kyseinen tuomio annettiin, on menettänyt lainvoimansa, tai sen jälkeen, kun on tehty selväksi, että kyseinen tuomio perustui kansallisen lainsäädännön kiellettyyn tulkintaan.

72. Yksinkertaistetusti, ja unionin tuomioistuimen tuomiossaan XC käyttämää sanamuotoa lainatakseni, KPC:n 401¹ §:ssä säädetyn ylimääräisen muutoksenhakukeinon ja kansallisen säännöksen (tai tulkinnan), johon oli vedottu menettelyssä, jonka uudelleen aloittamista haetaan, yhteensopimattomuuden (tai sen tulkinnan lainvastaisuuden) toteamisen välillä vaikuttaa olevan toiminnallinen yhteys.

73. Tuomiosta XC poiketen tämä toiminnallinen yhteys on kuitenkin hieman heikompi käsiteltävässä asiassa, koska, jotta menettelyn aloittaminen uudelleen KPC:n 401¹ §:n nojalla on mahdollista, perustuslakituomioistuimen tuomiota, joka on perusteena menettelyn aloittamiselle uudelleen, ei tarvitse antaa asiassa, joka liittyy erikseen siihen menettelyyn, jonka uudelleen aloittamista haetaan.

74. Tämä muutoksenhakukeino vaikuttaa nimittäin olevan *kaikkien* niiden asianosaisten käytettävissä, joiden asia ratkaistiin sellaisen kansallisen lainsäädännön perusteella, joka todettiin myöhemmin lainvastaiseksi, edellyttäen että hakemus menettelyn aloittamiseksi uudelleen tehdään sovellettavassa määräajassa.

75. Tästä syystä, ja tuomioon XC johtaneesta tilanteesta poiketen, sillä ei vaikuta olevan merkitystä, että tulkitseva ennakkoratkaisu muodostaa yleisesti ex ante keinon varmistaa lainsäädännön noudattaminen ennen kuin lainvoimaista kansallista tuomioistuinratkaisua on edes annettu. Tämä pätee tietenkin yksittäistapaukseen, jossa tällaista ratkaisua pyydetään. Tämä nimenomainen näkökohta ei kuitenkaan ole mielestäni enää ratkaiseva silloin, kun ylimääräisen muutoksenhakukeinon ja perusteen menettelyn uudelleen aloittamiselle muodostavan perustuslakituomioistuimen kansallisen tuomion välistä toiminnallista yhteyttä laajennetaan käsittämään kyseisen tuomioistuimen *mikä tahansa myöhempi* tuomio, jossa kyseessä oleva oikeusperusta todetaan pätemättömäksi tai jossa kansallisesta lainsäädännöstä esitetty tulkinta todetaan lainvastaisesti.

76. Tässä eivät kuitenkaan ole kaikki tulkitseville ennakkoratkaisuille luonteenomaiset erityispiirteet, jotka on otettava huomioon.

77. Käsiteltävän asian yhteydessä ratkaisevilta vaikuttavat erot logiikassa, joka koskee asianomaisista tuomioistuinratkaisujen ryhmistä tehtäviä päätelmiä.

78. Kun perustuslakituomioistuin toteaa kansallisen säännöksen ylemmätasoisien lainsäädännön vastaiseksi, tämä ei ymmärtääkseni jätä paljonkaan tilaa keskustelulle oikeudellisista seurauksista, joita tällä toteamuksella on kyseiselle alemmätasoiselle säännökselle. Kuten edellä todettiin, kyseinen säännös todetaan yhteensopimattomaksi, ja se poistetaan oikeusjärjestyksestä. Kyseessä oleva ylimääräinen muutoksenhakukeino mahdollistaa myöhemmin näiden seurausten konkretisoimisen tällaisen (pätemättömäksi todetun) oikeusperustan nojalla annettujen tuomioistuinratkaisujen tasolla.

79. Sama huomautus voidaan esittää mutatis mutandis kielteisistä tulkintatuomioista.

80. Vaikka tällaiset tuomiot eivät vaikutakaan tulkitun kansallisen lainsäädännön pätevyYTEEN, se, ettei kyseessä olevasta alemmätasoisesta säännöksestä voida esittää tiettyä tulkintaa, vaikuttaa – tavanomaisten tuomioistuinratkaisujen tapaan – olevan suora, välitön seuraus perustuslakituomioistuimen kannasta. Tällaista kantaa ”sovelletaan” sitten lainvoimaisten tuomioistuinratkaisujen, joissa omaksutaan tällainen kielletty tulkinta tietystä alemmätasoisesta säännöksestä, tasolla mahdollisuudella kumota tällaisia ratkaisuja kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon avulla.

81. Tästä poiketen tulkitsevien ennakkoratkaisujen ensisijainen tarkoitus on esittää tulkinta unionin oikeudesta (kyseessä olevana ylemmätasoisena lainsäädäntönä). Vaikka ne muodostavatkin näin sitovan perustan, josta on tehtävä asianmukaiset päätelmät tietyn, mahdollisesti unionin oikeuden kanssa yhteensopimattoman, kansallisen säännöksen osalta, asianomaisen kansallisen tuomioistuimen on tehtävä nämä päätelmät sen jälkeen, kun ennakkoratkaisu on annettu ja pääasian oikeudenkäynti jatkuu. Mikä tärkeää, näiden päätelmien täsmällinen muoto riippuu tyypillisesti useista muuttujista.

82. Tällä näkökohdalla on mielestäni perustava merkitys mahdollisuudelle havaita helposti, onko tietyllä ennakkoratkaisulla in fine oikeudellisia seurauksia, joita voidaan pitää samankaltaisina kuin oikeudellisia seurauksia, joita perustuslakituomioistuimen asianomaisilla tuomioilla on. Tällä puolestaan on merkittäviä vaikutuksia niiden tilanteiden ennakoitavuuteen, joissa tällaista tässä asiassa kyseessä olevaa laajennettua ylimääräistä muutoksenhakukeinoä voitaisiin soveltaa. Tarkastelen tätä seikkaa yksityiskohtaisemmin jäljempänä.

b) Käsiteltävän asian kannalta merkityksellisten tulkitsevien ennakkoratkaisujen erityispiirteet

83. Kuten jo lyhyesti huomautin, (tulkitsevan) ennakkoratkaisumenettelyn yleisenä tarkoituksena on antaa kansallisille tuomioistuimille ne unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joita nämä tarvitsevat ratkaistakseen käsiteltävikseen saatetut asiat (sen mikrotason tarkoitus), ja yhtä lailla varmistaa unionin oikeuden yhtenäisen tulkitseminen ja soveltaminen kaikkialla Euroopan unionissa (sen makrotason tarkoitus).³¹

84. Mikä tärkeää, ennakkoratkaisun antaminen tapahtuu tuomioistuinten välisen vuoropuhelun, jonka ennakkoratkaisumenettely muodostaa ja jossa unionin tuomioistuimen roolia täydentää asianomaisen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen myöhempi menettely, laajemmassa asiayhteydessä: unionin tuomioistuimen tehtävänä on esittää unionin oikeudesta sitova tulkinta, samalla kun tämän tulkinnan seuraukset tietyille asialle ovat kansallisten tuomioistuinten, jotka toimivat unionin oikeuden ensisijaisuutta koskevan kaiken kattavan periaatteen mukaisesti, vastuulla.³²

85. Lisäksi, jos unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden välillä todetaan ristiriita, sen ratkaiseminen riippuu useista muuttujista.

86. Kun tarkastellaan unionin oikeutta, se, johtaako erityisesti kansallisen lainsäädännön todettu yhteensopimattomuus unionin oikeuden kanssa kansallisen lainsäädännön soveltamatta jättämiseen, riippuu kyseisen unionin oikeussäännön luonteesta (kuten sen sovellettavuudesta horisontaalisissa oikeussuhteissa tai sen välittömästä oikeusvaikutuksesta, kun kyse on vertikaalisista oikeussuhteista – huomautettakoon, että välitön oikeusvaikutus on edellytyksenä sille, että unionin oikeus voi edellyttää kansallisen lainsäädännön soveltamatta jättämistä).³³

87. Kun tarkastellaan kansallista lainsäädäntöä, se, johtaako todettu yhteensopimattomuus siihen, ettei kansallista lainsäädäntöä voida tosiasiallisesti soveltaa, riippuu tietyn oikeusjärjestyksen mukaisista tulkintamahdollisuuksista. Silloinkin, kun ennakkoratkaisusta lopulta seuraa, että tietty kansallinen säännös on unionin oikeuden vastainen, tämä ei nimittäin välttämättä tarkoita sen oikeudellisen elinkaaren loppua, koska kansallinen tuomioistuin voi löytää tavan tulkita sitä unionin oikeuden mukaisesti. Tätä mahdollisuutta on lähtökohtaisesti tarkasteltava ensin, ja kyseessä olevaa unionin oikeuden kanssa yhteensopimatonta lainsäädäntöä olisi jätettävä soveltamatta vasta, kun se ei mahdollista yhteensopimattomuuden ratkaisemista (jos tällaista menettelyä edellytetään unionin oikeudessa).³⁴

88. Tämä logiikka on mielestäni melko jyrkässä ristiriidassa sen logiikan kanssa, jota sovelletaan perustuslakituomioistuimen tuomioiden kumpaankin asian kannalta merkitykselliseen ryhmään. Kuten olen jo selittänyt, jos tällaisissa tuomioissa todetaan yhteensopimattomuus, niissä myös todetaan suoraan, mitä tästä seuraa tietyille alemmantasoiselle lainsäädännölle (toisin sanoen sen pätemättömyys tai se, ettei sitä voida tulkita tietyllä tavalla).

³¹ Ks. erityisesti tuomio 6.10.2021, Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, 27–30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. mikrotason ja makrotason ilmauksista julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Consorzio Italian Management ja Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:291, 55 kohta).

³² Ks. kyseisestä periaatteesta tuomio 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Popławski).

³³ Kuten tuomion Popławskin 64 kohdassa selvennettiin.

³⁴ Ks. aiheeseen liittyvänä esimerkkinä tuomio Kancelaria Medius, 47–51 kohta, joissa unionin tuomioistuin kehotti ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta ensin selvittämään, olisiko kyseisen kansallisen säännöksen unionin oikeuden mukainen tulkinta mahdollinen, ennen kuin se muistutti (toissijaisesti) velvollisuudesta jättää soveltamatta sitä.

89. Lisään, ettei tähän eroon vaikuta se seikka, että molemmilla vertailtavilla tuomioistuinratkaisujen ryhmillä vaikuttaa olevan erga omnes -vaikutuksia.³⁵

90. Tällainen prima facie yhteinen piirre herätti jonkin verran keskustelua istunnossa.³⁶

91. Edellä kuvatusta kehityksestä kuitenkin ilmenee nähdäkseni, että erga omnes -vaikutusten edellytyksillä on – kummassakin vertailtavassa tapauksessa – perustavan erilainen merkitys ja erilaiset seuraukset. On tärkeää huomata, että se seikka, että tuomioistuimen näkemykset ovat kummassakin tapauksessa yleisesti sitovia, ei vaikuta valaisevan lainkaan sitä tapaa, jolla ne ovat vuorovaikutuksessa yhteensopimattoman alemmantasoisen lainsäädännön kanssa.

92. Edellä tältä osin toteamani erolla on mielestäni tärkeä merkitys mahdollisuudelle ennakoida (ainoastaan tuomioistuinratkaisun tarkastelun perusteella) niitä tilanteita, joissa kyseistä ylimääräistä muutoksenhakekeinoa sovellettaisiin, jos tulkitsevat ennakkoratkaisut muodostavat perusteen sille: näin voisi olla joissain tapauksissa, muttei välttämättä toisissa.

93. Toisin sanoen vastaavuusperiaatteen soveltaminen näissä olosuhteissa tapahtuisi oikeusvarmuuden kustannuksella, mitä ei voida sivuuttaa. Niiden tilanteiden, joissa kyseistä ylimääräistä muutoksenhakekeinoa voidaan soveltaa, tunnistaminen edellyttäisi nimittäin erillistä väliarviointia (jossa olisi mahdollisesti kuultava asianosaisia) siitä, onko tietyllä ennakkoratkaisulla in fine seurauksia, jotka voidaan rinnastaa jompaankumpaan ryhmään kuuluvien perustuslakituomioistuimen asiaa koskevien tuomioiden seurauksiin.

94. Jos tarvetta käydä tällaista keskustelua ei kuitenkaan pidetä esteenä vastaavuusperiaatteen soveltamiselle, tarkastelen jäljempänä toissijaisesti, miten mahdollisesti menettelyn uudelleen aloittamiseen johtavien ennakkoratkaisujen ryhmä olisi määriteltävä sen varmistamiseksi, että vastaavuusperiaatteen rajoja samoin kuin oikeusvarmuuden periaatetta noudatetaan.

c) Menettelyn uudelleen aloittamiseen johtavien tulkitsevien ennakkoratkaisujen asianomaisen ryhmän toissijainen selventäminen

95. *Ensinnäkin* olisi päätettävä, muodostavatko asianomaisen tulkitsevien ennakkoratkaisujen ryhmän ne, jotka johtavat siihen lopputulokseen, että kansallisen lainsäädännön tiettyä säännöstä on jätettävä soveltamatta, vai ne, jotka johtavat (pelkästään) siihen, että kansallisen lainsäädännön tietty tulkinta todetaan unionin oikeuden vastaiseksi.

³⁵ Muistutan, että tulkitseva ennakkoratkaisu on sitova, kun sitä sovelletaan tietyssä ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa (inter partes -vaikutukset), mutta sitä on noudatettava myös muissa menettelyissä, joiden kannalta sama tulkittu unionin oikeussääntö on merkityksellinen (erga omnes -oikeusvaikutukset), mikä vastaa edellä 83 kohdassa kuvattuja ennakkoratkaisumenettelyn mikro- ja makrotason tarkoitusta).

³⁶ Samassa keskustelussa käsiteltiin myös ex tunc -oikeusvaikutuksia. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tietyn unionin oikeussäännön merkityksen, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä selventänyt, on katsottava olleen olemassa oikeussäännön voimaantulosta lähtien. Tuomio 6.7.2023, Minister for Justice and Equality (Suostumuspyyntö – Alkuperäisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen vaikutukset) (C-142/22, EU:C:2023:544, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tässä yhteydessä komissio huomautti, että perustuslakituomioistuimen tuomioiden oikeusvaikutukset ulottuvat (ainakin) ajassa niin paljon taaksepäin, että menettely voidaan aloittaa uudelleen. Puolan hallitus puolestaan totesi, että perustuslakituomioistuimen tuomioilla on pro futuro -vaikutuksia.

96. Vastaus tähän kysymykseen riippuu kenties siitä, käytetäänkö asian kannalta merkityksellisenä kansallisena vertailukohtana perustuslakituomioistuimen yksinkertaista tuomiota vai kielteistä tulkintatuomiota. Muistutan, että ensiksi mainitussa ryhmässä yhteensopimaton alemmantasoinen lainsäädäntö todetaan pätemättömäksi, kun taas toisessa pelkästään suljetaan pois yksi tapa tulkita sitä.

97. Yksinkertainen vastaus tähän kysymykseen vaikuttaa olevan se, että ennakkoratkaisun mahdolliset seuraukset eivät koskaan sovi täydellisesti ensimmäiseen ryhmään (koska unionin tuomioistuin ei voi todeta kansallista lainsäädäntöä pätemättömäksi),³⁷ samalla kun ne voisivat vastata, kuten komissio pohjimmiltaan väittää, toista ryhmää.³⁸

98. Tämä rajaus ei kuitenkaan ole ehkä täysin vakuuttava. Huomautan, että tulkitseva ennakkoratkaisu voi johtaa siihen, ettei kansallista lainsäädäntöä voida tosiasiaassa soveltaa. Siten voidaan väittää, että yhtäältä kansallisen säännöksen ”kuolleeeksi” toteamisen ja toisaalta sen ”elossa” pitämisen, samalla kun siltä evätään tosiasiallinen mahdollisuus säännellä sosiaalisia suhteita, välillä ei ole loppujen lopuksi paljonkaan eroa.

99. Lisäksi, kun on todettu (toisin kuin edellisessä jaksossa ensisijaisesti esitin), että oikeudellisten seurausten (kansalliselle lainsäädännölle) puuttuminen ennakkoratkaisukysymykseen annetun ratkaisun välittömänä seurauksena ei ole esteenä vastaavuusperiaatteen soveltamiselle, samaa olisi ehkä sanottava kansallisen lainsäädännön (suoran) pätemättömäksi toteamisen ja sen soveltamatta jättämisen (mikä lisäksi voi johtaa siihen, että kansallinen lainsäätävä kumoaa sen myöhemmin) välisestä erosta.

100. On myös syytä muistuttaa, että asianomaisten muutoksenhakukeinojen tai tuomioiden vertaileminen vastaavuusperiaatteen soveltamiseksi koostuu sen todentamisesta, ovatko nämä muutoksenhakukeinot tai tuomiot *samankaltaisia*. Jotta vastaavuusperiaatetta voidaan soveltaa, niiden ei tarvitse olla kaikilta osin *samanlaisia*.

101. Vaikka tämä lähestymistapa vaikuttaakin ongelmattomalta tavanomaisten muutoksenhakukeinojen yhteydessä, katson, että sitä olisi sovellettava maltillisemmin ylimääräisten muutoksenhakukeinojen yhteydessä sen vuoksi, että tällaiset muutoksenhakukeinot vaikuttavat niinkin perustavanlaatuisiin periaatteisiin kuin oikeusvoiman ja oikeusvarmuuden periaatteet.

102. Täsmällisistä oikeudellisista seurauksista kyseessä olevalle alemmantasoiselle lainsäädännölle muodostuvalla erolla pitäisi siten mielestäni olla merkitystä, mikä tarkoittaa tässä nimenomaisessa asiayhteydessä, että asian kannalta merkityksellisenä kansallisena vertailukohtana olisi käytettävä pelkästään kielteistä tulkintatuomiota eikä yksinkertaista tuomiota.

103. Lisäksi, ja samoista syistä, vertailukelpoiset ennakkoratkaisut olisi rajattava niihin, jotka johtavat kansallisen lainsäädännön tietyn *tulkinnan* poissulkemiseen mutta joissa ei mennä niin pitkälle, että edellytettäisiin sen *soveltamatta jättämistä*. Tämä nimittäin muodostaisi oikeudellisten seurausten toisenlaisen, pitemmälle menevän ryhmän, eikä kielteisellä tulkintatuomiolla vaikuta olevan tällaisia oikeudellisia seurauksia.

³⁷ Ks. vastaavasti Lenaerts, K., Maselis, I. ja Gutman, K., *EU Procedural Law*, Oxford European Union Law Library, 2015, s. 238.

³⁸ Muistutan, että Puolen hallituksen mukaan kielteisten tulkintatuomioiden ryhmä ei muodosta perustetta yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen, josta säädetään muutoin KPC:n 401¹ §:ssä. Ks. edellä 64 kohta.

104. *Toiseksi* asian kannalta merkityksellinen ennakkoratkaisujen ryhmä voisi nähdäkseni sisältää ainoastaan ne ennakkoratkaisut, jotka koskevat *täysin samaa* lainsäädäntöä kuin se, johon lainvoimaisessa tuomiossa, jonka kumoamista vaaditaan, on tukeuduttu. Merkityksellisen vertailukohdan tätä laajempi määritelmä laajentaisi perustuslakituomioistuimen tuomioiden asian kannalta merkityksellisen ryhmän erityistä painopistettä (ja vaikuttaisi, myös tässä suhteessa, oikeusvarmuuden periaatteeseen).

105. Kyseiset tuomiot nimittäin vaikuttavat koskevan kansallisen lainsäädännön tiettyä säädöstä tai säännöstä. Ymmärtääkseni kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon soveltamista ei ole mahdollista hakea menestyksekkäästi *analogisesti*, toisin sanoen vetoamalla kansallisen säännöksen, joka on eri (vaikkakin samankaltainen) kuin se, jota perustuslakituomioistuin tosiasiallisesti tutki, väitettyyn pätemättömyyteen tai väitettyyn yhteensopimattomaan tulkintaan.

106. *Kolmanneksi*, koska tulkintatuomioiden tarkoituksena on nimenomaisesti ottaa kantaa siihen, onko kansallisen lainsäädännön tietty tulkinta yhteensopiva ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa, vastaus tähän kysymykseen käy ymmärtääkseni ilmi niiden tuomiolauselmasta, kuten Puolan hallitus lähinnä selitti istunnossa.

107. Vaikka vastaavuusperiaatteen (ja jälleen oikeusvarmuuden periaatteen) noudattaminen edellyttäisi tulkitsevien ennakkoratkaisujen asian kannalta merkityksellisen ryhmän rajaamista samalla tavalla, tällainen rajaaminen voi johtaa mielivaltaisiin tuloksiin, kun otetaan huomioon näiden ratkaisujen perustana oleva logiikka.

108. Vaikka unionin tuomioistuin voikin joissain tapauksissa esittää asian kannalta merkityksellisen toteamuksen ratkaisunsa ratkaisuosassa, tällainen toteamus voi toisissa tapauksissa nimittäin käydä ilmi sen perusteluista. Tämä kuvastaa sitä, että näiden ratkaisujen ensisijainen tarkoitus on esittää tulkinta unionin oikeudesta ja että niiden tarkka painopiste riippuu siitä tavasta, jolla ennakkoratkaisukysymykset on muotoiltu, samoin kuin kansallisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen erityisistä osatekijöistä.

109. Lisäksi on korostettava, että lainvoimaisen tuomion kumoamisen edellytyksiin kuuluu määräaikoja koskeva kriittinen näkökohta. Tältä osin oikeusvarmuuden periaate edellyttää sen ajankohdan selkeää määrittämistä, jona nämä määräajat alkavat kuluu. Käsiteltävässä asiassa kyseinen ajankohta oli ilmeisesti perustuslakituomioistuimen asian kannalta merkityksellisen tuomion julkaiseminen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin vaikuttaa katsovan, että se voi tukeutua mihin tahansa *kolmesta* eri ennakkoratkaisusta siinä vireillä olevan, menettelyn uudelleen aloittamista koskevan hakemuksen mahdolliseksi hyväksymiseksi. Jo tämä lähestymistapa yksin paljastaa mielestäni ne haasteet, joita liittyy ennakkoratkaisujen perustana olevan logiikan yhdistämiseen kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon mekanismiin.

d) Mikä asiaa koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön osatekijä on ratkaiseva sovellettavien määräaikojen tarkastelun kannalta?

110. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on yksilöinyt kolme tulkitsevaa ennakkoratkaisua (Profi Credit Polska I, Profi Credit Polska II ja Kancelaria Medius), joista sen mukaan ilmenee, että yksipuolinen tuomio annettiin direktiivin 93/13 6 ja 7 artiklan täytäntöönpanevan kansallisen säännösten vastaisesti. Muistutan, että tämä väitetty rikkomus koostuu siitä, että Sąd Rejonowy antoi kyseisen tuomion tutkimatta kyseessä olevien sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta eikä pyytänyt, koska sillä ei ollut näitä ehtoja käytettävissään, toimittamaan niitä.

111. Vaikka olenkin ehdottomasti samaa mieltä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kanssa siitä, että tämä oikeuskäytäntö on merkityksellinen niiden olosuhteiden arvioimisen kannalta, joissa yksipuolinen tuomio annettiin, ja voi johtaa päätelmään, jota ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ehdottaa,³⁹ ainoastaan yksi niistä (Kancelaria Medius) sopii nähdäkseni tosiasiallisesti parametreihin, joita ehdotin toissijaisesti edellisessä jaksossa. Kyseinen ennakkoratkaisu ei kuitenkaan ole ensimmäinen, joka otaksuttavasti mahdollistaa samankaltaisten päätelmien tekemisen.

112. Selityksenä todettakoon, että tuomiossaan Kancelaria Medius unionin tuomioistuin tulkitsi direktiivin 93/13 tiettyjä säännöksiä, jotka ovat esteenä kansallisen lainsäädännön tietyille tulkinnalle,⁴⁰ joka vaikuttaa olevan sama kuin pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva, kuten komissio huomauttaa.⁴¹ Tämä toteamus esiintyy lisäksi tuomiolauselmassa (ja, vaikka yhteensopimatonta lainsäädäntöä ei mainita siinä nimeltä, niin tapahtuu unionin tuomioistuimen tuomion muissa osissa).

113. Tarkemmin ottaen kyseisestä tuomiosta ilmenee, että jos kansallinen tuomioistuin on epävarma sopimusehtojen kohtuuttomuudesta eikä sillä ole käytössään asiakirjaa, josta ne ilmenevät, sen on voitava pyytää tällaisen asiakirjan toimittamista (näiden ehtojen tutkimiseksi).⁴²

114. Vaikka tämä toteamus vaikuttaa sopivan melko hyvin pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevaan tilanteeseen, kyseinen tuomio pohjautuu itse asiassa aiempaan oikeuskäytäntöön, johon kuuluvat (muiden ohella) ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsemat kaksi muuta tuomiota.

115. *Ensinnäkin* tuomiossaan Profi Credit Polska I unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivi 93/13 on esteenä kansallisille säännöille, joiden vuoksi kansallisen tuomioistuimen on mahdotonta tutkia viran puolesta kuluttajasopimukseen sisältyvien sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta, jos yksityiskohtaiset säännöt, jotka koskevat *maksamismääräyksen* vastustamista koskevan oikeuden käyttämistä, ovat lyhyesti sanottuna liian rajoittavia. Mainitussa asiassa unionin tuomioistuin katsoi sovellettavien ääntöjen erityisen rajoittavan luonteen perusteella, että näin todellakin oli.⁴³

116. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että vaikka pääasian oikeudenkäynti ei koske maksamismääräystä (eikä siten samaa kansallista lainsäädäntöä), edellytykset, joiden täyttyessä kyseessä oleva yksipuolinen tuomio voidaan riitauttaa, ovat yhtä rajoittavia.

³⁹ Mainittu kysymys ei kuitenkaan ole tämän menettelyn kohteena, eikä sitä ole näin ollen tarkasteltu. Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 28 kohta.

⁴⁰ Ks. tuomion Kancelaria Medius tuomiolauselma, 53 kohta.

⁴¹ Totean kuitenkin, että säännöt, joihin tuomiossa Kancelaria Medius viitataan, ilmenevät KPC:n 339 §:n 2 momentista, joka toistetaan kyseisen tuomion 8 kohdassa, kun taas käsiteltävässä asiassa esitetystä ennakkoratkaisupyynnössä viitataan ainoastaan KPC:n 339 §:n 1 momenttiin, joka koskee yleisesti mahdollisuutta antaa yksipuolinen tuomio. Ks. tästä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 10 kohta.

⁴² Tuomio Kancelaria Medius, 37–40 kohta.

⁴³ Tuomio Profi Credit Polska I, 64–71 kohta. Näihin sääntöihin kuuluivat seuraavat: i) kahden viikon määräaika vastustamisperusteiden esittämiselle ja ii) velvollisuus a) ilmoittaa, riitautetaanko määräys kokonaan vai osittain, b) esittää väitteet sekä tosiseikat ja todisteet ja c) maksaa oikeudenkäyntikuluja kolminkertainen määrä vastapuoleen nähden.

117. *Toiseksi* unionin tuomioistuin tarkasteli tuomiossa Profi Credit Polska II erityisesti sen seurauksia, ettei kansallinen tuomioistuin voi viran puolesta tutkia sopimusehtojen kohtuuttomuutta, ja selvensi, että kansallinen tuomioistuin, jolla on epäilyksiä sopimusehtojen kohtuuttomuudesta, voi vaatia esittämään asiakirjat, jotka sisältää kyseiset sopimusmääräykset.⁴⁴

118. *Kolmanneksi* tällaisen ennakoivan lähestymistavan pakottavuus ilmaistiin nähdäkseni tuomiossa Lintner (joka annettiin ennen tuomiota Kancelaria Medius).⁴⁵

119. Tarkasteltuaan näitä oikeuskäytännön osatekijöitä, mikä unionin tuomioistuimen tuomio olisi otettava huomioon sen varmistamiseksi, onko määräaika menettelyn uudelleen aloittamista koskevan hakemuksen jättämiselle noudatettu?

120. Tässä kohden on mielestäni hyödyllistä muistuttaa, että komissio on puoltanut käsiteltävässä asiassa kielteisen tulkintatuomion ja tulkitsevan ennakkoratkaisun vastaavuuden toteamista. Se kuitenkin myös lisäsi, että näin olisi oltava vain siltä osin kuin päätelmä kansallisen lainsäädännön yhteensopivuudesta on *selvä*.

121. Tällainen selvyuden vaatimus yhdistetään ehkä parhaiten tuomioon Kancelaria Medius. Kuten äsken selitin, kyseinen tuomio (joka annettiin, jos sillä nyt on mitään merkitystä, ilman julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta)⁴⁶ ei kuitenkaan varmasti ole ensimmäinen, jossa on käsitelty pääasian oikeudenkäynnissä esille tulevaa yleistä kysymystä.

122. Huomautan, että asiakirja-aineistoon sisältyvien tietojen mukaan hakemus menettelyn aloittamiseksi uudelleen on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa perustuslakituomioistuimen asianomaisen tuomion julkaisemisesta.⁴⁷

123. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista päätellen, että FY jätti hakemuksensa noin yhdeksän kuukautta tuomion Profi Credit Polska I antamisen jälkeen, jolloin – jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksistä muuta johdu – hän olisi jättänyt hakemuksensa kuusi kuukautta myöhässä. Ehkä tästä syystä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkastelee mahdollisuutta todeta yksipuolisen tuomion väitetty virheellisyys myös myöhempien tuomioiden Profi Credit Polska II tai Kancelaria Medius perusteella (jotka annettiin noin 4 ja 12 kuukautta FY:n hakemuksen jättämisen jälkeen).

124. Nämä näkökohdat jättävät minut jokseenkin ymmälleni, koska mielestäni on vaikea myöntää, että vastaavuusperiaate voisi johtaa lopputulokseen, jossa kyseessä oleva määräaika voisi alkaa kuluu jokaisen sellaisen unionin tuomioistuimen uuden ennakkoratkaisun myötä, jossa selvennetään lisää päätelmiä, joita unionin oikeudesta on tehtävä tietyn kansallisen säännöksen tulkinnan kannalta.

125. Muistutan, että pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan menettelyn aloittaminen uudelleen muodostaa ylimääräisen muutoksenhakukeinon, joka on luonteeltaan poikkeus oikeusvoiman periaatteesta. Oikeusvarmuuden periaatteen noudattamiseksi edellytysten, joilla

⁴⁴ Tuomio Profi Credit Polska II, 77 kohta.

⁴⁵ Tuomio 11.3.2020, Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, 37 kohta). Tutkinnan pakollisesta luonteesta ks. julkisasiamies Medinan ratkaisuehdotus Tuk Tuk Travel (C-83/22, EU:C:2023:245, alaviite 32).

⁴⁶ Muistutan, että Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 20 artiklan viimeisen kohdan mukaan, jos unionin tuomioistuin katsoo, että asiassa ei tule esiin uutta oikeuskysymystä, se voi päättää, että asia ratkaistaan ilman julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta.

⁴⁷ KPC:n 407 §:n 2 momentin mukaan. Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 15 kohta.

tällaista muutoksenhakukeinoa voidaan soveltaa, on siten oltava selkeästi määriteltyjä ennakoitavuuden varmistamiseksi, mihin kuuluu määritetty ajanjakso, jonka kuluessa tällaista muutoksenhakukeinoa voidaan käyttää.

126. Tämä vaatimus edellyttää siten sen määrittämistä, mikä on ajallisesti ensimmäinen ennakkoratkaisu, josta voidaan päätellä, että lainvoimaisessa tuomiossa tukeuduttiin kansallisen lainsäädännön tulkintaan, joka on unionin oikeuden vastainen. Edellä esittämistäni syistä tämä voi kuitenkin osoittautua jokseenkin vaikeaksi, jos se, mihin pyritään, on samantasoinen nimellinen selvyyys siitä, mikä lainsäädäntö on unionin oikeuden vastainen ja mitkä ovat tällaisen toteamukset täsmälliset seuraukset.

127. Nämä näkökohdat huomioon ottaen ehdotan, että ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan siten, että vastaavuusperiaate yhtenä SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen ilmentymänä ei edellytä, että ylimääräinen muutoksenhakukeino, joka mahdollistaa yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamisen uudelleen sellaisen kansallisen perustuslakituomioistuimen tuomion perusteella, jossa i) kansallinen säännös, johon kyseisessä menettelyssä vedotaan, todetaan yhteensopimattomaksi ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa ja siten pätemättömäksi tai jossa ii) kansallisen säännöksen, johon kyseisessä menettelyssä vedotaan, tietty tulkinta todetaan yhteensopimattomaksi ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa, on käytettävissä myös sellaisen unionin tuomioistuimen tuomion perusteella, joka on annettu SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä ja jossa tulkitaan unionin oikeussäätöä.

C Unionin oikeuden mukainen tulkinta (ja laajemmat tehokkuus- ja vastaavuusnäkökohdat)

128. Toisessa kysymyksessään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, tarkoittaako velvoite tulkita kansallista oikeutta unionin oikeuden mukaisesti, että KPC:n 401 §:n 2 kohdassa säädettyä perustetta yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen on tulkittava laajasti siten, että lainsäädännössä käytetty käsite ”asianosaiselta oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia” kattaa sen, että kansallinen tuomioistuin laiminlyö velvollisuutensa tutkia viran puolesta, ovatko kuluttajasopimukseen sisältyvät ehdot kohtuuttomia.

129. Hyödyllisen vastauksen antamiseksi toiseen ennakkoratkaisukysymykseen selitän aluksi syyt, jotka todennäköisesti johtivat alun perin kyseisen kysymyksen esittämiseen. Tämä edellyttää, että tarkastellaan lähemmin tietoja, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt siitä, miten lainsäädäntöön sisältyvä käsite ”asianosaiselta oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia” ymmärretään (a).

130. Toisen kysymyksen sanamuoto huomioon ottaen selitän seuraavaksi, että tarkka lopputulos, joka voidaan saavuttaa unionin oikeuden mukaisella tulkinnalla, on kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva asia (b).

131. On tärkeää huomata, että jotta tämä tulkintamenetelmä on ylipäättään merkityksellinen, on ensin selvitetävä, mikä tarkasti ottaen on se unionin oikeussäätö, jonka kanssa yhdenmukaisuus on varmistettava. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksessä lähdetään ilmeisesti siitä olettamasta, että unionin oikeudessa edellytetään jäsenvaltioiden tarjoavan ylimääräisen muutoksenhakukeinon, joka mahdollistaisi lainvoimaisen tuomioistuinratkaisun, jota annettaessa ei ole tutkittu kuluttajasopimuksen sopimusehtoja,

riitauttamisen. Koska tällaista unionin oikeuden säännöstä ei ole, tarkastelen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olettaa tutkimalla, onko se mahdollista johtaa vastaavuusperiaatteesta (c) tai tehokkuusnäkökohdasta (d).

1. Käsite ”asianosaiselta oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia”

132. Asiakirja-aineistosta ilmenee, että tilanne, jossa asianosaiselta on oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia, muodostaa Puolan lainsäädännössä erillisen perusteen yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen. Siihen viitataan KPC:n 401 §:n 2 momentissa yhdessä perusteiden kanssa, jotka koskevat asianosaista, joka ”ei ollut asianosaiskelpoinen tai oikeudenkäyntikelpoinen taikka [joka] ei ollut asianmukaisesti edustettuna”.

133. Nämä perusteet liittyvät KPC:n 401 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen sanamuodon mukaan menettelyn *pätemättömyyteen* ja siten ymmärtääkseni tiettyihin menettelyvirheisiin, jotka ovat pilanneet lainvoimaiseen tuomioon päättyneen menettelyn.⁴⁸ Tässä yhteydessä luettelo menettelyvirheistä, jotka voivat johtaa menettelyn uudelleen aloittamiseen, sellaisena kuin se sisältyy KPC:n 401 §:n 2 momenttiin, on verrattain lyhyt, mikä oletettavasti johtuu ylimääräisten muutoksenhakukeinojen poikkeuksellisesta luonteesta yleisesti.⁴⁹

134. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että se erityinen skenaario, jossa asianosaiselta on oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia, käsittää tilanteen, jossa yksityinen ei voinut osallistua tiettyyn menettelyyn tai sen merkittävään osaan menettelysääntöjen rikkomisen vuoksi, johon joko tuomioistuin tai vastapuoli on syylistynyt.

135. Samaan tapaan Puolan hallitus selitti istunnossa, että asianosaiselta on oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia tyypillisesti silloin, kun vastapuolelle ei ole ilmoitettu asianmukaisesti häntä vastaan aloitetusta menettelystä.

136. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin myös selittää, että Sąd Najwyższy sovelsi tätä käsitettä silloin, jos menettelyn aloittamista uudelleen haettiin sellaisen (myöhemmin annetun) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisun (jonka tosiseikat liittyvät kyseessä olevaan asiaan) perusteella, jonka mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa taattua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin oli loukattu.⁵⁰

⁴⁸ On ehkä hyödyllistä huomauttaa, että molemmat perusteet, joihin käsiteltävässä asiassa vedotaan, vaikuttavat koskevan erityyppistä rikkomista: aineellista (KPC:n 401¹ §, johon viitataan ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä) tai menettelyllistä (KPC:n 401 §:n 2 momentti, johon viitataan toisen ennakkoratkaisukysymyksen yhteydessä). Molemmat perusteet esitetään kuitenkin saman väitetyt laiminlyönnin osalta, jossa kansallinen tuomioistuin on jättänyt tutkimatta viran puolesta sopimusehtojen kohtuuttomuutta. Oletan, että tällainen laiminlyönti voidaan luokitella joko aineelliseksi tai menettelylliseksi muttei molemmiksi. Asiakirja-aineistoon ei kuitenkaan sisälly enempää tietoa kansallisen lainsäädännön aineellisten ja menettelyllisten rikkomisten, jotka voivat muodostaa perusteen kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon käyttämiselle, rajaamisesta. Tässä ratkaisuehdotuksessa lähdetään näin ollen siitä ilmeisestikin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olettamasta, jonka mukaan rikkomisen voidaan luokitella tässä yhteydessä sekä aineelliseksi että menettelylliseksi.

⁴⁹ Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksistä muuta johdu, kyseisen säännöksen ilmeisen suppean soveltamisalan vahvistaa ilmeisestikin KPC:n 379 § (johon viitataan osittain ennakkoratkaisupyynnössä), jossa viitataan laajempaan luetteloon, joka sisältää menettelyvirheiden kuusi ryhmää, jotka johtavat menettelyn pätemättömyyteen (mutta jotka eivät välttämättä ja sellaisinaan mahdollista myös menettelyn aloittamista uudelleen).

⁵⁰ Sąd Najwyższy:n tuomio 17.4.2007, I PZ 5/07 ja ymmärtääkseni, jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksistä muuta johdu, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.6.2006, Tabor v. Puola (CE:ECHR:2006:0627)UD001282502).

137. Koska ennakkoratkaisupyyntöön ei sisälly muita tietoja, ja jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksistä muuta johdu, tähän päätelmään päädyttiin ymmärtääkseni siksi, ettei kansallinen tuomioistuin esittänyt perusteluja hylätessään asianosaisen kassaatiovalituksen tekemistä (jossa oikeudellinen edustus oli pakollinen) koskeneen oikeusapuhakemuksen. Kyseessä olevan tilanteen katsottiin ymmärtääkseni myös hankaloittavan valittajan mahdollisuutta käyttää tätä menettelyllistä muutoksenhakekeinoa.

138. Tämä kansallisen oikeuskäytännön osatekijä vaikuttaa saaneen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tiedustelemaan, olisiko kyseistä perustetta menettelyn aloittamiselle uudelleen tulkittava (niin ikään) laajasti siten, että se käsittää tapauksen, jossa kansallinen tuomioistuin on jättänyt tutkimatta viran puolesta kuluttajasopimukseen sisältyvien ehtojen lainmukaisuuden unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä esitettyjen vaatimusten vastaisesti. Tässä asiayhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, voisiko periaate, jonka mukaan kansallista lainsäädäntöä on tulkittava unionin oikeuden mukaisesti, edellyttää tällaista tulkintaa. Tarkastelen seuraavaksi tätä kysymystä.

2. Velvollisuus tulkita kansallista lainsäädäntöä unionin oikeuden mukaisesti ja unionin tuomioistuimen toimivallan rajat

139. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten on tulkittava ”kansallisen oikeuden säännöksiä niin pitkälti kuin mahdollista siten, että niitä voidaan soveltaa unionin oikeuden täytäntöönpanoa edistävällä tavalla”.⁵¹ Samalla kun kansallisten tuomioistuinten on lyhyesti sanottuna käytettävä kaikkia tietystä oikeusjärjestyksessä tähän tarkoitukseen käytettävissä olevia keinoja, tämä menetelmä ei voi olla perustana kansallisen oikeuden *contra legem* -tulkinnalle.⁵²

140. Tästä kuvauksesta ilmenee, että vaikka yhdenmukaisen tulkinnan menetelmän tarkoituksena on varmistaa unionin oikeuden täysin tehokkuus,⁵³ sen käyttö ja sen rajojen tunnistaminen jäävät väistämättä kansallisille tuomioistuimille niiden ohjeiden mukaisesti, joita unionin tuomioistuin voi tarvittaessa antaa asiakirja-aineistoon sisältyvien tietojen perusteella.⁵⁴

141. Yhtäältä unionin tuomioistuimen ja toisaalta kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon mukaisesti kansallisen lainsäädännön tulkinta SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä kuuluu nimittäin viimeksi mainittujen yksinomaiseen toimivaltaan.⁵⁵ Tästä seuraa, että unionin tuomioistuin ei voi virallisesti todeta, edellyttääkö yhdenmukaisen tulkinnan periaate kansallisen lainsäädännön tiettyä tulkintaa, koska se, voidaanko yhdenmukaisuus unionin oikeuden kanssa saavuttaa tällä tavalla, riippuu kyseessä olevan kansallisen säännöksen soveltamisalasta ja sen ”tulkinnallisesti joustavuudesta”.

142. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen auttamiseksi on kuitenkin tarpeen – ei vähiten yhdenmukaisen tulkinnan periaatteen merkityksellisyyden takia – määrittää unionin oikeuden tasolla täsmällinen ”lainmukaisuuden mitta”, jonka kanssa yhdenmukaisuus on varmistettava.

⁵¹ Ks. esim. tuomio 11.11.2015, Klausner Holz Niedersachsen (C-505/14, EU:C:2015:742, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Klausner).

⁵² Ibid., 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁵³ Tuomio Popławski, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

⁵⁴ Ks. esim. tuomio 29.6.2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, 39 ja 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Klausner, 32–37 kohta.

⁵⁵ Ks. vastaavasti tuomio Telecom Italia, 56 kohta.

143. Tältä osin toinen ennakkoratkaisukysymys vaikuttaa perustuvan siihen oletamaan, että unionin oikeudessa, tarkemmin ottaen direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa ja 7 artiklan 1 kohdassa, edellytetään mahdollisuutta aloittaa uudelleen lainvoimaiseen tuomioon päättynyt yksityisoikeudellinen menettely, jotta voidaan korjata kansallisen tuomioistuimen väitetty laiminlyönti, kun se ei tutkinut kuluttajasopimuksen ehtojen lainmukaisuutta. Koska vaikuttaa siltä, ettei sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä ole yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen nimenomaista perustaa, joka sopisi tällaiseen tilanteeseen, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin harkitsee tulkitsevansa KPC:n 401 §:n 2 momenttia laajasti siten, että se sisältää tällaisen mahdollisuuden.

144. Lähinnä Puolan hallituksen ja komission esittämien kantojen mukaisesti huomautan, että yksityisoikeudellisen menettelyn aloittaminen uudelleen sen kansallisen tuomioistuimen laiminlyönnin korjaamiseksi, ettei se ole tutkinut viran puolesta kuluttajasopimuksen ehtoja, parantaisi kiistatta kuluttajansuojan tehokkuutta. Unionin tuomioistuin on kuitenkin johdonmukaisesti painottanut, että on jäsenvaltioiden vastuulla määrittää menettelyllisen autonomian periaatteen mukaisesti kansallinen menettely sen tutkimiseksi, onko sopimusehto kohtuuton, noudattaen samalla vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita.⁵⁶

145. Jos unionin oikeuteen ei sisälly asiaa koskevaa nimenomaista säännöstä, ilman lisäselvityksiä ei siten voida olettaa, että se, ettei kansallinen tuomioistuin ole noudattanut yhtä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan vaatimuksista lainvoimaiseen tuomioon päätyneessä menettelyssä, johtaa automaattisesti siihen, että jäsenvaltioiden *on säädettävä ylimääräisestä muutoksenhakukeinosta*, jotta tällainen lainvoimainen tuomio voidaan kumota.

146. Tällainen velvollisuus voitaisiin nähdäkseni todeta vain vastaavuusperiaatteen seurauksena tai sellaisten näkökohtien perusteella, jotka liittyvät unionin oikeudesta johtuvien oikeuksien tehokkuuteen. Tarkastelen näitä näkökohtia vuorotellen seuraavissa kahdessa jaksossa.

3. Vastaavuusperiaatetta koskevat näkökohdat

147. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen 43 kohdassa jo muistutin, vastaavuusperiaate estää jäsenvaltioita antamasta epäedullisempia menettelysääntöjä unionin oikeuden rikkomista koskeville vaatimuksille kuin ne, joita sovelletaan vastaavaan menettelyyn, joka perustuu kansallisen lainsäädännön rikkomiseen.

148. Tässä yhteydessä, ja kuten komissio muistuttaa, unionin tuomioistuin on toistuvasti selittänyt, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta (jossa lähinnä edellytetään, että kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia) on ”sellaisia kansallisia sääntöjä vastaava normi, jotka kuuluvat sisäisessä oikeudessa kansallisen oikeusjärjestyksen perusteisiin”.⁵⁷ Unionin tuomioistuin myös huomautti (kuluttaja-asioissa ja yleisemmin), että ”kansallisessa oikeudessa asetetut edellytykset

⁵⁶ Ks. esim. tuomio 17.5.2022, Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Ibercaja Banco).

⁵⁷ Tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, 52 kohta; jäljempänä tuomio Asturcom Telecomunicaciones) tai vastaavasti tuomio Ibercaja Banco, 43 kohta.

[unionin] oikeuden sääntöön nojautumiseksi viran puolesta eivät saa olla epäedullisempia kuin edellytykset, jotka koskevat samankaltaisten jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvien sääntöjen soveltamista”.⁵⁸

149. Siten, jos todetaan, että perustetta yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamiselle uudelleen sen perusteella, että asianosaiselta on viety mahdollisuus toimia, sovelletaan kansallisessa lainsäädännössä siten, että se käsittää tapaukset, joissa kansalliset tuomioistuimet eivät ole viran puolesta tarkastelleet yleiseen järjestykseen liittyviä seikkoja, silloin vastaavuusperiaatetta voitaisiin soveltaa, jotta kyseisen perusteen soveltamisala sopii myös pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevaan tilanteeseen.⁵⁹

150. Haluan kuitenkin tähdentää, ettei asiakirja-aineistosta ilmene, että juuri edellä korostettu KPC:n 401 §:n 2 momentin tulkinta on tosiasiallisesti hyväksytty. Mahdollinen tarve soveltaa vastaavuusperiaatetta näissä olosuhteissa jää siten hypoteettiseksi tilanteeksi, jota ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava.

4. Sitä, etteivät kohtuuttomat ehdot sido kuluttajaa, koskevan kuluttajien oikeuden suojan tehokkuus

151. Jos otetaan lähtökohdaksi ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenevä oletama, sellaisena kuin se selitettiin edellä 143 kohdassa, herää kysymys, edellyttääkö unionin oikeudesta ja etenkin direktiivistä 93/13 johtuvien kuluttajien oikeuksien tehokkuus sitä, että ylimääräinen muutoksenhakukeino on käytettävissä silloin, kun väitetään, ettei näitä oikeuksia ole suojattu riittävästi. Tähän sisältyvät tilanteet – käsiteltävän asian kannalta merkityksellisin osin –, joissa väitetään, ettei kansallinen tuomioistuin ole tutkinut viran puolesta kuluttajasopimuksen sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta.

152. Mielestäni on varsin ymmärrettävää, että tällainen kysymys esitetään, kun otetaan huomioon se jokseenkin laaja suoja, joka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tähän mennessä annettu unionin oikeudesta ja erityisesti direktiivistä 93/13 johtuville kuluttajien oikeuksille.

153. Nykyisin vakiintuneessa oikeuskäytännössään unionin tuomioistuin tulkitsee viimeksi mainitun tarkoittavan kansallisten tuomioistuinten velvollisuutta tutkia viran puolesta, ovatko kuluttajasopimusten ehdot kohtuuttomia. Tätä oikeuskäytäntöä ei ole tarpeen tarkastella tässä yksityiskohtaisesti,⁶⁰ vaan riittää, kun todetaan, että unionin tuomioistuin ensinnäkin vahvisti tämän velvollisuuden edellyttävän sitä, että kansallisella tuomioistuimella on käytössään ”tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat”.⁶¹ Myöhemmissä tuomioissa se myös vahvisti, että silloin, kun kansallisella tuomioistuimella ei ole käytettävissään näitä seikkoja (mutta se on epävarma kyseessä olevien ehtojen kohtuullisuudesta), sen on voitava pyytää niiden toimittamista.⁶²

⁵⁸ Kuluttaja-asioissa ks. esim. tuomio Asturcom Telecomunicaciones, 49 kohta. Ks. myös tuomio 14.12.1995, van Schijndel ja van Veen (C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, 13 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) tai tuomio 17.3.2016, Bensada Benallal (C-161/15, EU:C:2016:175, 30, 31 ja 35 kohta).

⁵⁹ Tietenkin sovellettavista määräajoista riippuen. Menettelyn aloittamista uudelleen sillä perusteella, että asianosaiselta oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia, koskevaan hakemukseen sovellettavista määräajoista Ks. KPC:n 407 §:n 1 momentti, joka toistetaan tämän ratkaisuehdotuksen 13 kohdassa.

⁶⁰ Yleiskatsauksesta ks. Werbrouck, J. ja Dauw, E., ”The national courts’ obligation to gather and establish the necessary information for the application of consumer law – The endgame?”, *European Law Review*, osa 46, nro 3, 2021, s. 225–244.

⁶¹ Kuten muistutettiin esim. tuomioissa Profi Credit Polska I, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen. Ks. myös tuomio 4.6.2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, 32 kohta).

⁶² Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 117 ja 118 kohta.

154. Tällaisen ennakoivan lähestymistavan omaksumista koskevan kansallisten tuomioistuinten velvollisuuden asiaankuuluvat näkökohdat on johdettu vähitellen direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdasta ja 7 artiklan 1 kohdasta, joissa edellytetään lähinnä, että jäsenvaltioiden on säädettävä, että kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia, ja varmistettava, että on olemassa ”riittäviä ja tehokkaita keinoja” tällaisten ehtojen käytön lopettamiseksi.

155. Kansallisille tuomioistuimille tämän seurauksena asetettuja velvollisuuksia on kiistatta joissain oikeusjärjestyksissä mukautettu tärkeällä tavalla tuomarin, jonka yksityisoikeudellisessa riita-asiassa odotettaisiin muutoin yleisesti pitävän asianosaisten tosiseikkoja koskevia väitteitä todenmukaisina, rooliin, sellaisena kuin se mielletään. On myös aivan selvää, että nykyisin vaadittavan suojan taso voi erota muilla unionin oikeuden aloilla, joilla yksityiset oikeussubjektit voivat myös löytää itsensä haavoittuvista tilanteista, asetettavista vaatimuksista.⁶³

156. Nämä erityiset, ja joissain tapauksissa, äskettäin kansallisille tuomioistuimille kuluttajansuojan alalla asetetut vaatimukset vaikuttavat nyt olevan jokseenkin hyvin tunnettuja ja yhdyntyneitä.

157. Vaikka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tehdään mielestäni selväksi, että kuluttajasopimukseen sisältyvien ehtojen tutkimisen viran puolesta on lähtökohtaisesti tapahduttava menettelyn *jossakin* vaiheessa, tällaisen tutkinnan laiminlyöminen seurauksissa menettelyssä tehtävälle tuomioistuinratkaisulle (josta on tullut lainvoimainen) on mielestäni kuitenkin sävyeroja. Tällainen laiminlyönti voi tosin joissain tapauksissa estää oikeusvoimavaikutuksen, mutta nähdäkseni oikeusvoimavaikutusta ei pidä jättää huomiotta kaikissa olosuhteissa, joissa kuluttajasopimuksen ehtoja ei ole tarkastettu (i). Katson kuitenkin myös, että rajoittavat edellytykset, joiden täytyessä pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleva yksipuolinen tuomio olisi voitu riitauttaa, tarkoittavat sitä, että asianomaisella kuluttajalla on oltava käytettävissään oikeussuojakeino tästä seuraavan tilanteen korjaamiseksi. Tämä oikeussuojakeino voi koostua menettelyn aloittamisesta uudelleen, jos tällainen lopputulos voidaan saavuttaa unionin oikeuden mukaisella tulkinnalla, mutta sen ei tarvitse olla juuri tämän muotoinen (ii).

a) Tehokkuusnäkökohdat ja oikeusvoiman kansalliset vaikutukset

158. Edellä jo mainitsemani mukaisesti unionin oikeuden kanta oikeusvoiman kansallisiin vaikutuksiin on se, ettei ole mitään yleistä velvollisuutta, jonka mukaan unionin oikeuden vastaisten lainvoimaisten kansallisten tuomioiden oikeusvoima olisi kyseenalaistettava muun muassa ottamalla käyttöön erityinen oikeussuojakeino.⁶⁴

159. On kuitenkin totta, että useissa asioissa unionin tuomioistuin on tullut päinvastaiseen tulokseen joidenkin unionin oikeussääntöjen tehokkuuden varmistamiseen liittyvien näkökohtien perusteella.

⁶³ Vrt. tuomio 22.6.2023, K.B. ja F.S. (Ottaminen huomioon viran puolesta rikosasiassa) (C-660/21, EU:C:2023:498; jäljempänä tuomio K.B. ja F.S. (Ottaminen huomioon viran puolesta rikosasiassa)), jonka mukaan unionin oikeuden sovellettavat säännökset eivät periaatteessa ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa rikosasiassa pääasian ratkaisevaa tuomioistuinta kielletään ottamasta viran puolesta huomioon menettelyn pätemättömäksi toteamiseksi sitä, ettei toimivaltaisille viranomaisille kuuluvaa velvollisuutta antaa epäillyille tai syytetyille viipymättä tietoja heidän oikeudestaan vaieta ole noudatettu.

⁶⁴ Julkisasiamies Saugmandsgaard Øen ratkaisuehdotus XC ym. (C-234/17, EU:C:2018:391, 41 kohta; jäljempänä ratkaisuehdotus XC). Ks. myös tuomio 26.1.2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, 47 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio Banco Primus) tai tuomio XC, 51 kohta.

160. Näin tapahtui ensinnäkin tilanteessa, jossa unionin oikeuden vastainen lainvoimainen kansallinen tuomio esti perimästä takaisin unionin oikeuden vastaisesti myönnettyä valtiontukea ja näin ollen vaikutti Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden väliseen toimivallanjakoon kyseisellä alalla.⁶⁵

161. Toiseksi näin tapahtui myös, kun oikeusvoiman kansalliset vaikutukset määriteltiin niin laajasti, että unionin oikeuden mukaisia tuloksia oli rakenteellisesti mahdotonta saavuttaa muissa vastaavissa tapauksissa. Unionin tuomioistuin tuli tähän tulokseen arvonlisäveroa ja jälleen valtiontukea koskevista asioista.⁶⁶

162. Kumpikaan näistä kahdesta tapausryhmästä (joko aineellisen oikeudenalan tai, mikä tärkeämpää, rakenteellisten hankaluuksien kannalta tarkasteltuna) eivät vaikuta merkityksellisiltä pääasian kannalta.

163. Kolmanneksi unionin tuomioistuin on omaksunut melko tiukan lähestymistavan oikeusvoiman kansallisiin vaikutuksiin kuluttajansuojan alalla. Tarkemmin sanottuna se on selventänyt, että kuluttajien oikeuden siihen, että heitä eivät sido sopimusehdot, joita pidetään kohtuuttomina direktiivin 93/13 perusteella, tehokas suoja edellyttää kansallisen oikeusvoiman vaikutusten huomiotta jättämistä joko tavanomaisen menettelyn muutoksenhakuvaiheessa tai täytäntöönpanomenettelyssä.

164. Ensiksi mainitun näkökohdan osalta tuomiossaan Unicaja Banco⁶⁷ unionin tuomioistuin katsoi, että ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion lainvoimainen luonne on jätettävä huomiotta, kun kyseinen tuomio esti pohjimmiltaan kuluttajaa saamasta takaisin osaa määrästä, jonka hän oli maksanut elinkeinonharjoittajalle kohtuuttomana pidetyn vähimmäiskorkoehdon perusteella. Vaikka kyseisessä ensimmäisessä oikeusasteessa annetussa ratkaisussa määrättiin palauttamaan kyseisen ehdon perusteella maksetut määrät, siinä nimittäin rajoitettiin tätä palautusvelvollisuutta ajallisesti kansallisen ylimmän tuomioistuimen (silloisen) oikeuskäytännön mukaisesti.⁶⁸

165. Myöhemmin unionin tuomioistuin katsoi, että tällainen ajallinen rajausta oli direktiivin 93/13 vastainen.⁶⁹ Tämä ratkaisu tehtiin kuitenkin sen jälkeen, kun määräajat valituksen tekemiselle kyseisessä asiassa olivat päättyneet ja ainoastaan asianosaisena oleva pankki oli tehnyt valituksen (jossa se riitautti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen velvoittaa se maksamaan oikeudenkäyntikulut kokonaisuudessaan). Valitus hyväksyttiin. Vastauksena Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) esittämään ennakkoratkaisukysymykseen unionin tuomioistuin selvensi, että muutoksenhakutuomioistuimen oli itse asiassa kumottava se ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion osa, josta oli tullut oikeusvoimainen, ja tutkittava viran puolesta ajallisen rajauksen kohtuuttomuutta, vaikka ensinnäkin kyseistä ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion osaa ei ollut riitautettu ja toiseksi tästä seurannut tilanne heikensi pankin, joka teki valituksen riitauttaakseen ensimmäisessä oikeusasteessa annetun ratkaisun toisen näkökohdan, oikeudellista asemaa.

⁶⁵ Tuomio 18.7.2007, Lucchini (C-119/05, EU:C:2007:434, 63 kohta). Unionin tuomioistuin korosti myöhemmin kyseisen päätelmän poikkeuksellista luonnetta, ks. tuomio Impresa Pizzarotti, 61 kohta.

⁶⁶ Ks. arvonlisäverotuksen alalla tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, 29–31 kohta) tai tuomio 16.7.2020, UR (Asianajajien arvonlisäverovelvollisuus) (C-424/19, EU:C:2020:581, 32 ja 33 kohta). Valtiontuen alalla ks. tuomio Klausner, 43 ja 45 kohta. Ks. myös ratkaisuehdotus XC, 61 kohta.

⁶⁷ Mainittu edellä alaviitteessä 17.

⁶⁸ Vähimmäiskorkoehdon pätemättömäksi toteamisen palauttamista koskevat vaikutukset koskivat ainoastaan määriä, jotka kuluttaja oli maksanut sen ratkaisun antamisen *jälkeen*, jossa toteamus kyseisen ehdon kohtuuttomuudesta esitettiin.

⁶⁹ Tuomio 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 72–75 kohta).

166. Kun tarkastellaan edellä 164 kohdassa mainittua toista näkökohtaa, unionin tuomioistuin edellytti maksamismääräysmenettelyissä tai kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyissä annettujen tuomioistuinratkaisujen oikeusvoimavaikutuksen kumoamista.

167. Tarkemmin sanoen tuomiossaan *Finanmadrid EFC* unionin tuomioistuin edellytti oikeusvoimavaikutuksen kumoamista maksamismääräysmenettelyn täytäntöönpanovaiheessa ja katsoi, että kansallisella tuomioistuimella on toimivalta arvioida viran puolesta, oliko asian taustalla olevaan sopimukseen sisältyvä ehto kohtuuton, kun kyseisellä tuomioistuimella ei ollut tällaista toimivaltaa kansallisessa oikeudessa ja kun sopimusehtoja ei ollut tarkasteltu menettelyn aiemmissa vaiheissa.⁷⁰

168. Lisäksi tuomiossaan *Banco Primus* unionin tuomioistuin sovelsi tätä lähestymistapaa tilanteisiin, joissa kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyssä sopimusehtojen kohtuuttomuutta oli tutkittu, mutta ainoastaan sopimuksen tiettyjen ehtojen osalta. Unionin tuomioistuin katsoi lähinnä, että kuluttajille direktiivin 93/13 nojalla annettava suoja jäisi ”puutteelliseksi ja riittämättömäksi”, jos ulosmittausta käsittelevä tuomioistuin ei voisi tutkia viran puolesta niiden muiden ehtojen kohtuuttomuutta, joita ei ollut aiemmin tarkasteltu.⁷¹

169. Tuomiossa *Ibercaja Banco*⁷² edellytettiin vastaavasti ja lähtökohtaisesti, että oikeusvoiman kansalliset vaikutukset jätetään huomiotta kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettelyssä, jos kansallinen tuomioistuin oli tutkinut kyseessä olevia sopimusehtoja ilmaisematta tätä kuitenkaan nimenomaisesti lopullisessa ratkaisussa. Unionin tuomioistuin tähdensi, että tällaisissa olosuhteissa kuluttajalle ei ole tiedotettu tämän valvonnan olemassaolosta eikä edes pääpiirteittäin perusteista, joiden nojalla tuomioistuin katsoi, etteivät kyseessä olevat sopimusehdot olleet kohtuuttomia. Näin ollen hän ei ole voinut kaikista asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena arvioida, oliko tämä ratkaisu syytä riitauttaa.⁷³

170. Kyseisestä oikeuskäytännöstä saattaa ensi näkemältä ilmetä, että tuomioistuinratkaisun oikeusvoimavaikutus kestää kuluttajille annettavan suojan tehokkuuteen liittyvän tarkastelun kaikissa tarkastelluissa tapauksissa vain, kun kyseinen ratkaisu annettiin asiaa koskevien sopimusehtojen tutkimisen jälkeen (ja vain, kun tämän tutkinnan tulos ilmaistaan siinä nimenomaisesti).⁷⁴

171. Näin yleisluonteinen päätelmä ei kuitenkaan ole mielestäni täysin oikea.

172. Ensinnäkin huomautan, että tällainen päätelmä tekisi molemmat käsiteltävässä asiassa esitetyt kysymykset välittömästi tarpeettomiksi, koska loogisesti siitä seuraisi, että oikeusvoiman oikeusvaikutukset eivät yksinkertaisesti toteudu: tuomioistuinratkaisu, joka, vaikka onkin muodollisesti *lainvoimainen*, annettiin tutkimatta taustalla olevaa sopimussuhdetta, ei voi estää uutta oikeudenkäyntiä jossain muodossa. Näin ollen kysymystä ylimääräisistä muutoksenhakukeinoista ei olisi tarpeen tarkastella, koska ne ovat, kuten olen jo selittänyt, poikkeuksellisia välineitä, jotka mahdollistavat *lainvoimaisen* tuomioistuinratkaisun kumoamisen.

⁷⁰ Tuomio 18.2.2016, *Finanmadrid EFC*(C-49/14, EU:C:2016:98, 45–54 kohta).

⁷¹ Tuomio *Banco Primus*, 52 kohta.

⁷² Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 56.

⁷³ Tuomio *Ibercaja Banco*, 49 kohta. Ks. myös tuomio 17.5.2022, *SPV Project 1503 ym.* (C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395, 65 ja 66 kohta; jäljempänä tuomio *SPV Project 1503*).

⁷⁴ Tuomio *Ibercaja Banco*, 50 kohta.

173. Toiseksi, mikä on vieläkin tärkeämpää, on nähdäkseni vaikea ennakoida unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön tällaisen tulkinnan laajoja seurauksia, etenkin kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee kuluttajan perusteettoman edun saamisen perusteella nostamalle kanteelle asetettuja määräaikoja.⁷⁵

174. Kolmanneksi, mikä on myös tärkeää, edellä tarkasteltua oikeuskäytäntöä on luettava sen unionin tuomioistuimen aikaisemman oikeuskäytäntölinjan valossa, joka koski ”kuluttajan täydellistä passiivisuutta”⁷⁶ ja jonka jatkuvan merkityksellisyyden unionin tuomioistuin vahvisti äskettäin.

175. Selityksenä todettakoon, että aiemmassa tuomiossaan *Asturcom Telecomunicaciones* unionin tuomioistuin huomautti, ettei tehokkuusperiaate mene niin pitkälle, että se asettaisi kansalliselle tuomioistuimelle, jonka käsiteltäväksi on saatettu välitystuomion (joka on annettu ilman kuluttajan osallistumista asian käsittelyyn) pakkotäytäntöönpanoa koskeva hakemus, velvollisuuden arvioida viran puolesta, onko kuluttajasopimukseen sisältyvä välityslauseke kohtuuton, jos kuluttaja ei vaatinut kyseisen välitystuomion kumoamista ja jos tähän tarkoitukseen sovellettavaa kahden kuukauden määräaika ei voida pitää ongelmallisena.⁷⁷

176. Unionin tuomioistuin viittasi tähän aiempaan oikeuskäytäntöön edellä mainitussa äskettäisessä tuomiossaan *Unicaja Banco* vahvistaakseen, ettei kuluttaja ollut viimeksi mainittuun tuomioon johtaneiden tosiseikkojen perusteella osoittanut täydellistä passiivisuutta: vaikka hän ei riitauttanut kyseessä olevaa ensimmäisessä oikeusasteessa annettua tuomiota, tämä johtui siitä, että unionin tuomioistuimen tuomio *Gutierrez Naranjo*, jonka mukaan kansallinen oikeuskäytäntö, johon tämä ensimmäisessä oikeusasteessa annettu tuomio perustui, on ristiriidassa direktiivin 93/13 kanssa, annettiin vasta sen jälkeen, kun määräaika valituksen tekemiselle oli päättynyt.⁷⁸

177. Edellä esitetyn perusteella katson, että kuluttajasopimuksen ehtojen kohtuuttomuuden mahdollinen tutkimatta jättäminen voi silti johtaa todelliseen oikeusvoimavaikutukseen etenkin, jos kuluttaja ei osallistunut mihinkään menettelyn vaiheeseen.

178. Näin ollen on tarkasteltava, oliko pääasian oikeudenkäynnin olosuhteissa kyse tällaisesta tilanteesta.

179. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, ettei FY osallistunut yksipuoliseen tuomioon johtaneeseen menettelyyn eikä riitauttanut kyseistä tuomiota (vaikka se annettiin hänelle tiedoksi asianmukaisesti). Nämä seikat viittaavat ensi näkemältä hänen edellä mainitussa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuun passiivisuuteensa.

180. Hänen erityistilannettaan on kuitenkin tarkasteltava kyseessä olevien sovellettavien kansallisten menettelysääntöjen muodostamaa yleistä taustaa vasten.

⁷⁵ Ks. esim. tuomio 22.4.2021, *Profi Credit Slovakia* (C-485/19, EU:C:2021:313, 63–66 kohta).

⁷⁶ Tuomio *Asturcom Telecomunicaciones*, 47 kohta.

⁷⁷ Tuomio *Asturcom Telecomunicaciones*, 33–48 kohta. Kyseisestä tuomiosta ilmenee, että tällainen velvollisuus voisi seurata ainoastaan vastaavuusperiaatteesta siltä osin kuin kansallinen tuomioistuin voi suorittaa tällaisen arvioinnin samankaltaisten jäsenvaltioiden sisäiseen oikeuteen perustuvien vaatimusten osalta. Ks. kyseisen tuomion 53 kohta ja tuomiolauselma. Ks. myös tuomio 1.10.2015, *ERSTE Bank Hungary* (C-32/14, EU:C:2015:637, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; jäljempänä tuomio *ERSTE Bank Hungary*).

⁷⁸ Tuomio *Unicaja Banco*, 28 ja 38 kohta. Ks. myös kyseisen tuomion tuomiolauselma.

181. Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksistä muuta johdu, vaikuttaa siltä, että yksipuoliseen tuomioon sovellettavat menettelysäännöt estivät asianomaista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta tutkimasta kyseessä olevia sopimusehtoja, koska sen oli pidettävä kantajan tosiseikkoja koskevia väitteitä todenmukaisina.⁷⁹

182. Tuomiosta Profi Credit Polska I seuraa nähdäkseni, ettei tällainen menettelyllinen ratkaisu ole per se direktiivin 93/13 vaatimusten vastainen edellyttäen, että tätä valvontaa voidaan harjoittaa toisessa oikeusasteessa ja muutoksenhaun edellytykset määritellään tavalla, joka ei tee muutoksenhakua kuluttajalle kohtuuttoman vaikeaksi tai mahdottomaksi.

183. Tältä osin ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että yksipuolinen tuomio oli välittömästi täytäntöönpanokelpoinen ja että se olisi voitu riitauttaa kahden viikon määräajassa; tätä varten FY:n olisi esitettävä oikeudelliset perusteet ja todisteet, joihin hän tukeutuu.

184. Kuten sekä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin että komissio huomattavat, nämä edellytykset vaikuttavat jokseenkin samankaltaisilta kuin ne, joita unionin tuomioistuin piti liian tiukkoina tuomiossaan Profi Credit Polska I.⁸⁰ Katson, että kun otetaan huomioon, ettei sopimusehtojen mahdollista kohtuuttomuutta tutkittu ensimmäisessä oikeusasteessa, ne voivat todellakin johtaa vastaavaan päätelmään, jonka mukaan ne eivät mahdollista kuluttajan direktiivistä 93/13 johtuvien oikeuksien noudattamisen varmistamista. Tässä menettelyssä esitetyt ennakkoratkaisukysymykset eivät kuitenkaan koske tätä nimenomaista näkökohtaa, ja on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asia varmistaa, onko tämä sovellettavien menettelysääntöjen kuvaus oikea.

185. Jos näiden edellytysten vahvistetaan olevan liian tiukkoja, tästä nähdäkseni seuraa, ettei FY:n voida katsoa osoittaneen täydellistä passiivisuutta.

186. Siinä tapauksessa katson, että kuluttajien sitä koskevan oikeuden, etteivät kohtuuttomat sopimusehdot sido heitä, tehokkuus edellyttää, että heille tarjotaan muutoksenhakukeino.

187. Tämän muutoksenhakukeinon ei kuitenkaan tarvitse mielestäni koostua välttämättä menettelyn aloittamisesta uudelleen. Tarkastelen tätä kysymystä seuraavassa jaksossa.

b) Mahdolliset muutoksenhakukeinot sen kuluttajan oikeuden palauttamiseksi, ettei väitetysti kohtuuton sopimusehto sido häntä

188. Ensinnäkin olen jo muistuttanut, että kansallisen tuomioistuimen velvollisuus tutkia kuluttajiin vaikuttavien sopimusehtojen lainmukaisuutta, voi ulottua täytäntöönpanomenettelyihin.⁸¹ Tältä osin asiakirja-aineistossa olevista tiedoista ei käy ilmi, onko täytäntöönpanomenettely aloitettu tai päätetty tai onko FY kenties jo noudattanut yksipuolista tuomiota vapaaehtoisesti. Jos täytäntöönpano on kuitenkin edelleen mahdollista ja jos tällainen

⁷⁹ Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toimitti tässä menettelyssä ainoastaan KPC:n 339 §:n 1 momentin, joka koskee yleistä mahdollisuutta antaa yksipuolinen tuomio, tekstin. Kuten olen jo huomauttanut, tuomiossa Kancelaria Medius kyseessä oleviin kansallisiin sääntöihin kuului myös KPC:n 339 §:n 2 momentti, jossa asetetaan kansalliselle tuomioistuimelle velvollisuus pitää kantajan tosiseikkoja koskevia väitteitä todenmukaisina. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tietenkin varmistuttava tällaisen säännön merkityksellisyydestä käsiteltävän asian kannalta ja sen täsmällisestä sisällöstä.

⁸⁰ Kyseisessä asiassa sovellettujen edellytysten kuvauksesta ks. edellä alaviite 43. Ainoa ero koskee kuluja. Tuomiossa Profi Credit Polska I kyseessä olleesta tilanteesta poiketen ennakkoratkaisupyynnössä todetaan pelkästään, että tässä yhteydessä maksettavat ”maksut” ovat puolet pienempiä.

⁸¹ Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 167–169, 175 ja 176 kohta.

täytäntöönpanomenettely aloitetaan, edellä mainitusta oikeuskäytännöstä nähdäkseni seuraa, että FY:llä olisi oltava mahdollisuus vedota tässä yhteydessä perustana olevan sopimuksen mahdolliseen kohtuuttomuuteen.⁸²

189. Toiseksi tästä seuraa mielestäni myös, että niistä menettelyllisistä olosuhteista, joissa yksipuolinen tuomio annettiin ja siitä tuli lainvoimainen, voidaan päätellä, että sen oikeusvoimavaikutus ei voi estää FY:tä vetoamasta kyseessä olevien ehtojen mahdolliseen kohtuuttomuuteen vaatiakseen asianomaisten määrien palauttamista.

190. Tätä tulkintaa tukee nähdäkseni tuomio Ibercaja Banco, jossa unionin tuomioistuin vahvisti kuluttajan oikeuden vaatia korvausta (ymmärtääkseni tietyltä kyseessä olevalta elinkeinonharjoittajalta) siinä tilanteessa, että kansallinen tuomioistuin ei noudattanut asianmukaisesti velvollisuuttaan valvoa perustana olevan lainasopimuksen mahdollista kohtuuttomuutta vaan kiinnitetyn kiinteistön ulosmittausmenettely oli jo päätynyt sillä seurauksella, että omistusoikeus kyseiseen kiinteistöön on siirretty kolmannelle.⁸³ Tämän päättelyn on mielestäni pädeävä a fortiori yksinkertaisesti silloin, kun kuluttaja maksoi rahallisen vastikkeen elinkeinonharjoittajalle (sellaisen sopimusehdon perusteella, jota on pidettävä kohtuuttomana ja siten pätemättömänä, ja kun edellytykset yksipuolisen tuomion riitauttamiselle olivat ristiriidassa sen suojan tason kanssa, joka kuluttajille on taattava direktiivin 93/13 nojalla, kuten edellä jo totesin).

191. Asianomainen kansallinen muutoksenhakukeino voisi olla myös nyt kyseessä oleva ylimääräinen muutoksenhakukeino, edellyttäen että käsitettä, jossa asianosaiselta oli oikeudenvastaisuuden vuoksi viety mahdollisuus toimia, on mahdollista tulkita kansallisessa lainsäädännössä siten, että kyseessä oleva tilanne kuuluu siihen.

192. Tältä osin asiakirja-aineistoon sisältyvien tietojen perusteella ehdotan, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi arvioida, voitaisiinko sovellettavan menettelyllisen kehyksen, sellaisena kuin se on kuvattu edellä 183 ja 184 kohdassa, katsoa estävän FY:tä käyttämästä tiettyä muutoksenhakukeinoja, samaan tapaan kuin ylin tuomioistuin vaikuttaa katsoneen (jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksistä muuta johdu) tilanteessa, jossa kansallinen tuomioistuin ei esittänyt perusteluja sille, miksi valittajalta evättiin oikeusapu kassaatiovalituksen tekemiseksi.⁸⁴

193. Vaikka tällainen yhdenmukainen tulkinta osoittautuisikin mahdolliseksi, kyseessä oleva hakemus olisi silti tehtävä sovellettavan määräajan kuluessa.⁸⁵ Ymmärrän KPC:n 407 §:n 1 momentin sanamuodon niin, että tämä määräaika alkaa kulua, kun asianosainen saa tiedon ”tuomiosta”.⁸⁶ Ennakkoratkaisupyynnöön ei sisälly lisätietoa siitä, miten tämä sääntö on ymmärrettävä. Ensi näkemältä ymmärrän sen sanamuodon niin, että siinä tarkoitetaan menettelyssä, jossa vastaajalta väitetysti vietiin mahdollisuus toimia, annettua lainvoimaista tuomiota. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tietenkin varmistettava, onko tämä käsitys oikea.

⁸² Asiakirja-aineistossa ei ole tietoja sovellettavista täytäntöönpanosäännöistä.

⁸³ Ks. tuomio Ibercaja Banco, 57–59 kohta.

⁸⁴ Kuten edellä 136 ja 137 kohdassa todettiin.

⁸⁵ Samaa tapaan kuin olen todennut vastaavuusperiaatteen yhteydessä. Ks. edellä 149 kohta ja alaviite 59.

⁸⁶ Ks. edellä 13 kohta.

194. Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin katsoo, ettei kyseessä olevaa ylimääräistä muutoksenhakukeinoa voida soveltaa yhdenmukaisen tulkinnan rajojen tai sovellettavien määräaikojen vuoksi, vaatimus kyseessä olevan kuluttajien oikeuden tehokkuudesta, joka on varmistettava, ei nähdäkseen mene niin pitkälle, että se edellyttäisi kyseessä olevan ylimääräisen muutoksenhakukeinon asettamista saataville huolimatta edellytyksistä, joiden mukaisesti sitä voidaan soveltaa, sellaisina kuin ne on määritelty kansallisessa lainsäädännössä.

195. Unionin tuomioistuin on selittänyt, että kuluttajille annettavan menettelyllisen suojan riittävyttä ja tehokkuutta on analysoitava ottaen huomioon kaikki olemassa olevat oikeussuojakeinot.⁸⁷

196. Tältä osin ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että käsiteltävässä asiassa tarkasteltu kansallisen tuomioistuimen laiminlyönti muodostaa perustan toiselle ylimääräiselle muutoksenhakukeinolle. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että tätä muutoksenhakukeinoa voivat käyttää ainoastaan oikeusasiamies ja valtakunnansyyttäjä, minkä vuoksi tällä tavalla tutkittavien asioiden määrä on vähäinen. Tosiasia kuitenkin on, että kyseinen muutoksenhakukeino on jo osa yleistä kansallista menettelyllistä yhteyttä.

197. Katson lisäksi, että nykyisessä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkastellaan melko kattavasti niitä kansallisen menettelyn eri näkökohtia, jotka voivat muutoin estää kuluttajia (jotka eivät ole osoittaneet täydellistä passiivisuutta) vastustamasta sellaisen sopimuksen täytäntöönpanoa, jonka mahdollista kohtuuttomuutta ei tutkittu, tai saamasta korvausta siitä, mitä he ovat maksaneet (tai menettäneet) tällaisen lainvastaisen sopimuksen perusteella.

198. Näissä olosuhteissa en näe tarvetta ottaa käyttöön lisäsuojaa, joka edellyttäisi unionin oikeuden nojalla menettelyn aloittamista uudelleen, etenkin jos otetaan huomioon tällaisen muutoksenhakukeinon poikkeuksellinen luonne.

199. Kuten edellä olen selittänyt, ylimääräisten muutoksenhakukeinojen sovellettavuus perustuu yleisesti kansallisen lainsäätäjän kyseessä olevien kilpailevien arvojen välillä luomaan kokonaistasapainoon. Näiden muutoksenhakukeinojen (aineellisen tai henkilöllisen) soveltamisalan laajentaminen erityisesti sen kompensoimiseksi, ettei kansallinen tuomioistuin ole tutkinut kuluttajasopimuksen lainmukaisuutta, voi horjuttaa tätä kokonaistasapainoa, jos esimerkiksi vastaavaa menettelyllistä suojaa ei ole olemassa muilla oikeudenaloilla, vaikka niilläkin voidaan evätä lainvastaisesti suoja, joka haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille olisi muutoin taattava.⁸⁸

200. Nämä näkökohdat huomioon ottaen katson, että velvollisuus varmistaa direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukaisten kuluttajien oikeuksien tehokas suoja ei edellytä ylimääräisen muutoksenhakukeinon tarjoamista, jotta voidaan aloittaa uudelleen menettely, joka on päättynyt lainvoimaiseen tuomioistuinratkaisuun, joka on annettu tutkimatta kuluttajasopimukseen sisältyvien ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Tämä velvollisuus kuitenkin edellyttää sellaisen oikeussuojakeinon tarjoamista, joka on määritettävä kyseisessä kansallisessa oikeusjärjestyksessä, kun tällainen lopullinen tuomioistuinratkaisu annettiin ja tuli lainvoimaiseksi sellaisten menettelysääntöjen perusteella, jotka eivät mahdollista direktiivistä 93/13 johtuvien kuluttajien oikeuksien noudattamisen varmistamista.

⁸⁷ Tuomio ERSTE Bank Hungary, 52 kohta.

⁸⁸ Vrt. tuomiossa K.B. ja F.S. (Ottaminen huomioon viran puolesta rikosasiassa) kuvattu tilanne, joka esitetään tiivistetysti alaviitteessä 63.

V Ratkaisuehdotus

201. Ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawien esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Vastaavuusperiaatetta yhtenä SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen ilmentymänä

on tulkittava siten, että se ei edellytä, että ylimääräinen muutoksenhakukeino, joka mahdollistaa yksityisoikeudellisen menettelyn aloittamisen uudelleen

– sellaisen kansallisen perustuslakituomioistuimen tuomion perusteella, jossa kansallinen säännös, johon kyseisessä menettelyssä vedotaan, todetaan yhteensopimattomaksi ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa ja siten pätemättömäksi tai jossa

– kansallisen säännöksen, johon kyseisessä menettelyssä vedotaan, tietty tulkinta todetaan yhteensopimattomaksi ylemmäntasoisien lainsäädännön kanssa,

on käytettävissä sellaisen unionin tuomioistuimen tuomion perusteella, joka on annettu SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä ja jossa tulkitaan unionin oikeussääntöä.

2) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että ne eivät edellytä ylimääräisen muutoksenhakukeinon tarjoamista, jotta voidaan aloittaa uudelleen menettely, joka on päättynyt lainvoimaiseen tuomioistuinratkaisuun, joka on annettu tutkimatta kuluttajasopimukseen sisältyvien ehtojen mahdollista kohtuuttomuutta. Näitä säännöksiä on kuitenkin tulkittava siten, että ne edellyttävät oikeussuojakeinon tarjoamista ja määrittämistä kyseisessä kansallisessa oikeusjärjestyksessä, kun tällainen lopullinen tuomioistuinratkaisu annettiin ja tuli lainvoimaiseksi sellaisten menettelysääntöjen perusteella, jotka eivät mahdollista direktiivistä 93/13 johtuvien kuluttajien oikeuksien noudattamisen varmistamista.